BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

kitle

YIL: 15 OCAK 1989 SAYI: 327

Kaya Erdem Olayı

Başbakan yardımcısı Kaya Erdem'in istifa etmesi sarsıntı üstüne sarsıntı geçiren Özal hükümetinin kamuoyu önünde yeni bir fiyaskosu oldu. Hayali ihracat, mafya ve benzeri ilişkilerin birbiri ardısıra ortaya çıktığı, günlük basının olağan haberleri arasına girdiği bir dönemde Kaya Erdem olayının bu tür ilişkilerle bağlantılı olması ve dahası da meselenin doğrudan doğruya Özal ailesini ve fertlerini ilgilendirmesi, ailenin, olayın ta göbeğinde yer alması, Özal yönetiminin ipliğinin her geçen gün daha çok pazara çıkmasında yeni bir halkayı oluşturuyor.

1989 yılı her bakımdan Turgut Özal ve onun siyasi kariyeri konusunda bir kader yılı olacak. Yerel seçimler ve esas olarak Cumhurbaşkanlığı seçimleri bir yandan, ekonomik bakımdan alınacak önlemler öte yandan, 1989 Turgut Özal'ın geleceğini belirleyecek. Artık, büyük sermaye çevrelerinden yükselen sesler, Özal'ın uluslararası patronları tarafından dile getirilen tereddütler, alternatif arayışları da ortaya koyuyor ki, Turgut Özal kendi iktidarını ayakta tutabilmek için tüm kozlarını oynamak zorundadır. Bu nedenle, Kaya Erdem'in istifası çapındaki bir olay Özal'ın içinde bulunduğu durumun vahametini gösterdiği gibi, 1989 yılı daha bu ve benzeri gelişmelere gebedir.

Kaya Erdem olayı nedir? Konunun kamuoyu önünde aydınlığa çıkmamış pekçok yanı var. Fakat şimdilik kesinlik kazanan boyut devletin geleneksel üst bürokrasisi ve onun kuralları, alışkanlıkları ile Özal'ın Amerika'dan ithal ettiği prenslerinin etkinliği ve yöntemleri arasındaki çatışkıdır. Kaya Erdem'in istifa mektubunda Özal'la "yönetim anlayışı farklılığı içinde olduğunu" söylemesi bunun kanıtlarından biridir. Ama daha önemlisi, Erdem'in istifasından sonra ekonomik karar mekanizmalarıyla ilgili üst kademelerde yapılan geniş temizlik harekâtı ve yeni organizasyondur.

Sözünü ettiğimiz çatışkı büyük sermaye içinde —bugünkü kritik geçitte— belirli grupların çıkar çatışmasına ya da karşıtlığına doğrudan takabül etmiyor olabilir. Fakat açık olan odur ki, Özal'ın belli tercihleri vardır. Bu tercihler her şeyden önce IMF'nin güvenini yitirmemektir. K.Erdem'in istifasından sonraki operasyon ise Özal'ın, ekonomik çarkı tek bir ekibe ve onların yöntemlerine teslim etmesidir.

Esasen, Kaya Erdem'in yetkilerinin önemli bir bölümü —hatırlanacağı üzere— daha önceden ondan alınmış, Bozkurt Özal'a verilmişti. Şimdi ise yapılan şey bu adımın tamamlanmasıdır: Hem sözkonusu ekibin tüm kilit noktalara getirilmesidir, hem de bu üst düzey makamlarda ve kurumlarda yapıdan yeniden düzenlemelerle onların yöntemlerine işlerlik ve kolaylık kazandırılmasıdır.

Bu açıdan denebilir ki, IMF, Dünya Bankası vb. mevcut durumun böyle gitmeyeceğini, tereddütlü ve zigzaglı uygulamalarla Özal'ın bu badireden çıkamayacağını bildiklerinden, kendi öngördükleri ekonomik politikaları ve reçeteleri bihakkın uygulayabilecek bir anlayışı ve onu yerine getirebilecek bir ekibin tam yetkilendirilmesini istemiştir. Özal da, Kaya Erdem'i harcamanın getireceği politik handikapı göze almak pahasına bu isteğe uymuştur.

Yetkileri olmasa bile başbakan yardımcısı olarak hükümette ve devlet bürokrasisinde ağırlığı olan Kaya Erdem'in gönderilmesi için onun kardeşlerinden Ziraat Bankası eski genel müdürünün Kemal Horzum'la karanlık ilişkileri basına yansıtılmış ve Erdem-Şemiler çatışması ortaya çıkmıştır. Şemiler banka genel müdürlüğünden Başbakanlık danışmanlığına getirildikten sonra da, Özal, Kaya Erdem'e sahip çıkmamaya devam etmiştir. Özal, Erdem'i tümüyle fonksiyonsuz ve adı da Horzum olayına karışmış olarak tutarken, kuşkusuz ki, onun istifasını da göze almıştı.

İstifa olayının biçimi ve istifa mektubunun içeriği bir miktar sivri olunca, Özal, hiç gözünü kırpmadan Erdem'in üzerinde kuşku bulutlarını yoğunlaştırmaktan çekinmemiştir; onun için "hakkındaki iddialar asılsız mıdır, yoksa ispatlı mıdır, belli değil" diyerek, "suçlu mu, suçsuz mu, bilmem" anlamında Kaya Erdem'i Horzum olayına karışmış olmakla suçlamış olmaktadır. Aynı konuda **demeç veren** Bayan Semra Özal Kaya Erdem'in sözkonusu kardeşi Turgut Erdem'in olayın içinde bulunduğunu belirtirken, aslında Kaya Erdem'i suçlamaktadır. İstifa sonrasındaki gelişmeler bu kadarla da kalmamış, Hürriyet gazetesi önce Horzum'un telefonlarının 84 yılından beri dinlendiğini söyleyerek belli bölümleri açıklamış, iki gün sonra da, aynı bağlam içinde Kaya Erdem'in de telefonlarının dinlendiğini açıkla-

(Devamı 11. sayfada)

1989, Zor Yıl

İş çevreleri, hükümet yetkilileri, çeşitli kesimlerden uzmanlar 1989 yılının ekonomik bakımdan çetin bir yıl olacağını, 1988'dekinden daha da kötü ve zorlu bir yıl yaşanacağı konusunda hemfikirler.

24 Ocak'tan bu yana 9 yıl, onun üst yapısını oluşturan 12 Eylül rejiminin kurulmasından bu yana ise 8 yılı aşkın bir zaman geçti. Türkiye ekonomisinin patronluğunu yapan Özal'ın IMF'den, Dünya Bankası'ndan aldığı reçetelerin Türkiye'yi getirdiği nokta, 1988 yılındaki %100'e yaklaşan enflasyondan başka bir şey olmamıştır.

Varılan tam bir fiyaskodur. O kadar fiyaskodur ki, Özal artık mevcut kötüyü bile koruyamaz hâle gelmiştir, kötü sürekli olarak daha da kötüye dönüşmektedir. Nitekim, 1989'un ekonomi bakımından **1988'den daha da kötü olacağını** söyleyenler, 1990 yılının 89'a nazaran ehven geçeceğine dair tek bir belirtiden bile söz etmemektedirler.

Özal 1988 yılı öncesinde enflasyonu ekonomik büyümenin bedeli olarak göstermekteydi. 88 rakamları bu demagojiyi de iflas ettirmiştir. Elverişli iklim koşulları nedeniyle tarımdaki üretim artışına rağmen ekonomik büyüme hızı gerilemiştir. Genel üretim artışındaki bu daralma 89'da daha da artacaktır. Nitekim bizzat Özal bile 89'da büyüme hızının %5'in altına düşeceğini kabul etmektedir. Yüksek enflasyon nedeniyle iç talepteki daralma, yatırımların kısılması, ihracat teşviklerinin bir hayli azaltılması yanyana gelince, 1989 yılının niçin daha zor olacağı kendiliğinden ortaya çıkar.

Hükümetin uzmanları 1989 yılında enflasyon hedefini %45 olarak belirlemişler, Başbakan Özal **emirle** bu rakamı %40'a indirmiştir. 12 Eylül'den sonra süngü ve dipçik zoruyla enflasyonu —kendi öznel hesaplamalarına göre— %25'e çekmekle övünen Turgut Özal bile, **uzmanlarının hayalci tablolarla zaten** asgarinin asgarisinde belirledikleri enflasyon hedefini %5'ten daha fazla indirmeyi emredemeyecek kadar çaresizdir. Kaldı ki, bu yılın enflasyon hedefi %40 da gösterilse, %45 de gösterilse, bu hedefe asla varılamayacağını söylemek için kâhin olmaya gerek yoktur. Ne var ki, belirlenen hedefler tüm ekonomik düzenlemelere temel ölçüt olacağı için önem taşımaktadır. Enflasyonun yarı yarıya düşürüleceğine kimse inanmasa bile bu doğrultuda alınacak ekonomik kararların başka sorunlara yol açacağı görülmektedir.

Örneğin geçtiğimiz yıl bankaların tasarruflara verdiği faizler serbest bırakıldıktan sonra, 1 yıl vadeli tasarruflar için faiz hadleri %85'e kadar çıkmıştır. Enflasyonun %85'ten aşağı çekilmesi durumunda bu yüksek faiz taahhütlerine girmiş olan bankalardan —özellikle durumları pek de sağlam olmayanlar— çok güç duruma düşeceklerdir ve daha şimdiden ekonomi uzmanları 1982'deki bankerler skandalinin, bu kez bankalar skandali halinde ortaya çıkabileceğini, birtakım bankaların 89'un ikinci yarısından itibaren iflasa sürüklenebileceklerini söylemektedirler. Vadeli mevduata verilen yüksek faiz hadleriyle toplanan paraların krediye dönüştürülememesi, kredi kullanan sanayi firmalarının pahalı parayla riske girmektense, üretimi azaltmak (ya da dondurmak), stoklamaya gitmemek ihtiyatlılığı ile bağlantılı olarak bankalar için bir zorluk oluşturmaktadır. Bu nedenle, önce faiz yarışı halinde mevduat toplama rekabeti, son zamanlarda faiz düşürmeye dönüşmüştür. Bankalar Birliği bir yıl vadeli mevduata verilen faizlerin üst sınırını %85'ten %80'e düşürme kararı almıştır. Bankalar vadesiz mevduatlara verilen faizlerde önemlice düşmeler yaparken, Ocak başından itibaren 1 yıl vadeli mevduatlarda şimdilik %1 oranında düşürmeye gitmişlerdir.

Yüksek faizle alınmış ve krediye dönüştürülememiş mevduat birikiminin bazı bankaları iflasa sürüklemesi halinde Özal kuşkusuz ki, daha geniş çaplı banka kurtarmalarına gidecektir, ama bu kez de, kendisinin koyduğu %40 enflasyon hedefine göre ayarlanmış ekonomik düzenlemelere kendisi uymayacaktır. Esasen Özal'ın aldığı ekonomik kararları sık sık değiştirmek, günübirlik durumu idare etmek konusunda ne denli pragmatik olduğu bilinmektedir.

Sık sık söylediğimiz gibi Özal'ın başından beri misyonu IMF'nin reçetelerini mümkün olduğu kadar Türkiye ekonomisine uyarlamaya çalışmaktır. Ne var ki, bunu yaparken binbir atraksiyona başvurmakta, zigzaglar çizmekte, tam anlamıyla **günübirlik** davranmaktadır. Bir yandan içerideki binbir değişkenli faktörleri gözetmek, ama öte yandan IMF reçetelerine sadık kaldığına IMF'yi inandırmak için ter döküp durmaktadır. (Hatta bu konuda zaman zaman rakamlarla oynayarak, IMF'yi bile kandırmaya çalıştığı hatırlardadır.)

Özal'ın pragmatizmi o hâle gelmiştir ki, durumu en sağlam, en sarsılmaz olan ve Özal ekonomisinden en fazla yararlanan gruplardan bile sayısız şikâyetler yükselmeye başlamıştır.

Son olarak Vehbi Koç (tepkilerini hükümetlere daima özel yollarla ifade ettiği bilinen, kamuoyu önünde eleştirel ve uyarıcı açıklamalar yapmayı en son tercih eden Vehbi Koç) bile dayanamayıp sert bir çıkış yapmış, "1989'un enflasyona karşı mücadele yılı olduğunu" söyleyerek, enflasyonun aniden düşürülmesinin ekonomide büyük sarsıntılara neden olacağını, tedricen düşürülmesi gerektiğini belirtmiş, bu konuda tüm önlemlerin çok iyi düşünülüp bir paket halinde hazırlanmasını fakat "tedbirlerin toptan bir seferde uygulamaya konulmasını" istedikten sonra, Özal kurmaylarını toplasın 15 gün bir yere kapansın, fikirlerini alsın, sonra da Odalar Birliği, TÜSİAD, sanayi ve ziraat odaları, işçi ve işveren konfederasyonları başkanlarını da toplayarak görüşlerini tespit etsin ve enflasyonla mücadele konusunda **esaslı ve değişmeyecek** bir politi-

kayı ortaya koysun, demiştir.

1989'a girerken Türkiye ekonomisi kapkaranlık bir tablo halindedir. Kuşkusuz ki, Özal'ın temel politikası bunalımın yükünü geniş emekçi yığınlara yüklemeye —daha da kemer sıktırmaya— devam etmektir. Çünkü misyonu odur.

REJİMİN DENGELERİNDE ÖZAL'IN YERİ NE OLACAK?

Siyasal plana gelince, Özal bu yıl bütün ümidini 26 Mart yerel seçimlerine bağlamıştır. Hükümette olmanın avantajı özellikle belediye seçimlerinde kendisini gösterecektir.

26 Mart'ta Türkiye genelinde yapılacak (tüm yerleşim birimlerindeki seçmenlerin oy kullanabilecekleri) seçim, İl Genel Meclisi seçimleridir. Özal bir yandan oy yüzdesini artırmayı hesaplamıştır. Özal kendi partisinin genel yüzdesinin artmasına bel bağlamıştır. Genel seçimlerde almış olduğu oyu artırabilirse, ya da hiç değilse koruyabilirse, belediye seçimlerinde sağlayacağı rakamlarla birlikte kendi iktidarının gücünü sürdürdüğünü söyleyecektir. Geçen yılki referandumda oyları %2 gerilediği halde, karşısındaki yüksek hayır oyuna rağmen bunu bir zafer diye tanıtabilme becerisini gösteren bir anlayışın, İl Genel Meclisi'nde alınacak oyların yanında belediyelerde ANAP'ın birinci parti durumunda olmasını nasıl pazarlayacağı daha şimdiden bellidir.

Özal, siyasi planda hükümetin ve partisinin çeşitli sarsıntılar geçirmesine rağmen **26 Mart seçimlerini** atlatabilecek gibi gözükmektedir. Bu raundu Kasım'da yapılacak Cumhurbaşkanı seçimi izleyecektir. Şu anda henüz netliğe kavuşmayan olay Özal'ın Cumhurbaşkanı olmayı isteyip istemediğidir.

Denilmektedir ki, şayet Özal 26 Mart seçimlerinden güçlenerek çıkarsa, hele hele %40 civarında bir oy alırsa Köşke tırmanacaktır. Pekçok kimsenin paylaştığı bu görüş irdelendiğinde ortaya bazı ikilemler çıkmaktadır. Şayet Özal oylarını o denilen orana çıkarırsa hükümetini güçlü —hatta her şeye rağmen güçlenmiş— görecektir. Oysa Çankaya'ya çıkmak ANAP'ın başından uzaklaşmak, istemese bile tarafsızlaşmak —yani bir partinin başkanı olarak aktif politika yapamamak— demektir. Böyle bir durumda beklenmedik şartlar oluşup da Özal başkanlık sistemini öngören bir anayasa değişikliğini —diyelim ki süngü zoruyla— yapamadığı taktirde ANAP'ın ve hükümetinin durumu ne olacaktır? Kendisi Cumhurbaşkanı olarak ANAP'ı ne denli yönetmek isterse istesin, ANAP'ın öyle bir durumda uzun süre ayakta kalabilmesi güçtür. Bu bakımdan, Özal'ın Çankaya'ya çıkması, şu veya bu şekilde aktif siyasetten yarı yarıya çekilmesi, bir bakıma "koyup kaçması" demektir.

Kaldı ki, ne ABD ne de yerli egemen güçler Özal'ın mevcut dengelerde bir başbakan olarak oynadığı kilit taşı rolünü oradan almaya hazır gözükmektedir. Sanırız ki, o çevreler, Özal'ın şimdiki misyonunu şimdiki titriyle sürdürmesini —o misyon o titr'le yerine getirilebilir—, bir türlü gelişme ve ilerleme kaydedemeyen DYP'nin defterinin dürülmesi ve SHP'nin karşısında ANAP'ın sağdaki —yeniden güçlenmiş— parti durumuna yükselmesini istemektedirler. Özal'ın Çankaya'ya çıkması, Demirel'in güçlenmesini getirebilir ve sağdaki oyların aşağı yukarı eşit bölünmesi durumundan SHP yararlanarak, aradan sıyrılıp, ilk genel seçimleri kazanabilir diye düşünülmektedir.

Oysa, Erdal İnönü'nün de, Deniz Baykal'ın de boşyere umutlanması abestir, çünkü sözkonusu çevrelerin SHP'ye hükümet teslim etmeye hiç de niyetleri yoktur.

Şayet Özal eskaza 26 Mart seçimlerinde tevil götürmeyecek bir yenilgi alacak olursa, yani kendi iktidarının sona erdiğine artık yavaş yavaş kendisi de emin olursa, asıl o zaman yapacağı iş koyup kaçmaktır. Bunun da en iyi yolu Cumhurbaşkanı seçilmektir. Oysa, oyları %30'un altına düşmüş, diyelim ki, birinci parti olmaktan da çıkmış bir partinin genel başkanının Cumhurbaşkanlığındaki şansı nasıl artabilir?

Sanırız ki, Evren'in süresini üç yıl daha uzatmak formülleri gerek ABD'nin, gerekse yerli tekelci sermayenin ve gerekse ordunun en uygun bulduğu bir formüldür. Böylece Özal'a üç yıllık bir şans daha vermek, şimdiki rejimin temel yapı taşlarını fazla oynatmadan Özal'a misyonunu devam ettirtmek —ve bu arada Demirel'in defterini dürebilirse— o zaman ona —Faruk Nafiz'in "Bu hıyaban ebediyyet yoludur" dediği— ağaçlı Çankaya yolunu açmak en güçlü eğilimdir.

Ne var ki, Özal, bunca kamburu sırtında taşırken ve ekonominin çıkmazı her geçen gün büsbütün içinden çıkamayacağı bir mecraya sürüklenirken bu kumarı oynayacak mıdır?

Oysa mevcut dengeleri zorlayıp, yol yakınken Çankaya arabasına binmek daha cazip gözükebilir.

Bu nedenlerden dolayı, kendisi de bu konuda henüz karar vermemiş olabilir. Kesin karara varmak için yeni verileri bekliyor olabilir. Meclisteki iskemle sayısı kendisinin üçüncü turda seçilmesine fersah fersah yettiği halde ve kendisinin seçilmesi mevcut anayasaya pek de uygun olduğu halde bu konuda kesin bir tavra girmesinde politik zamanlamanın, ordu çevrelerini iknanın elbette bir payı vardır (fakat üçte bir oyla Çankaya'ya gidilmez diye bir kaygısı asla yoktur), bütün bunlar mümkündür, ama bizce asıl önemli faktör yukarıda anlattığımız egemen dengelerde oynadığı kilit roldür, bu bakımdan kendisine onlar tarafından verilmiş rolün henüz sona ermediğidir.

Kısacası, konuyu irdelerken birinci planda irdelenmesi gereken asıl nokta, rejimin kurulu dengelerinde Özal'ın yerinin bundan sonra ne olacağıdır.

SKANDALLER

Öte yandan, aylardır gazetelerde Mafya ile içiçe ve ucu hükümetin en önde gelenlerine ve onların yakınlarına, ya da birtakım emekli-emeksiz generallere kadar uzanan bir pislik yumağının çeşitli halkaları, iplik uçları boy boy yer almaktadır. 12 Eylül'le girilmiş olan rejim sadece ekonomik iflasıyla

(Devamı 10. sayfada)

"Kitlesel Bir Yasal Parti"

Haftalık Tempo dergisinin 54. sayısında (11-17 Aralık 1988), Nadire Mater'in TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz'la yaptığı bir röportaj yayımlandı. Kaçmaz'ın dergide özet olarak yer alan cevaplarını, Mater'in sorularıyla birlikte aşağıda yayımlıyoruz.

TBKP-TSİP birleşmesi için görüşmelere Mayıs 1988'de başlandığı biliniyor. Bu aşamaya nasıl gelindi?

Behice Boran'ın ölümünden az önce başlayan TİP-TKP birleşme görüşmelerinin başında siz de TSİP olarak katılıyordunuz bilindiği kadarıyla. Sonra neden ayrılmak durumunda kaldınız?

İlk iki sorunuzu tek cevapta karşılamak daha yerinde olacak sanırım.

1970'li yılların ikinci yarısından başlayarak Marksist ideolojiyi benimsemiş partilerin birliğini savunduk, bu doğrultuda somut girişimlerimiz oldu, TİP ile birleşme amacıyla görüşmeler yaptık. Birlikçi tutumumuzu 12 Eylül darbesinden sonra da sürdürdük. TİP'e ve TKP'ye, partilerimizin birleştirilmesi önerisini götürdük. Uzun yıllar olumlu cevap alamadık. TKP ve TİP önce kendileri birleşmeyi yeğlediler. Yani TSİP ile TİP ve TKP arasında üçlü birleşmeyi öngören **tek bir görüşme dahi olmadı**. Sorunuzda yer alan, "TSİP'in birleşme görüşmelerinde önce yer alıp sonra ayrıldığı" şeklindeki izleniminiz, bir hafıza yanılgısı olsa gerek.

TKP ve TİP, TBKP adı altında yeni bir program çerçevesinde birleştiklerini açıkladıktan yaklaşık 6 ay sonra TSİP'e birleşmeyi öngören bir öneri getirdiler. Baştan beri Marksistlerin birliğinin ısrarlı ve kararlı savunucusu olduğumuz için TBKP ile birleşme görüşmelerine memnuniyetle başladık.

Yıllardır TİP, TKP ve TSİP birbirlerine karşılıklı olarak ağır eleştiriler getirmişlerdi. Şimdi gelinen noktayı ne tür değişikliklere bağlıyorsunuz?

Ağır eleştirilerin yaşandığı o dönemde sizce yanlışlık nereden kaynaklanıyordu? Yanlış yapan kimdi / kimlerdi?

Ben eleştirilerin ağır olduğu kanaatinde değilim. Kendimiz adına şunu söyleyebilirim. Baştan beri TİP'i de, TKP'yi de Marksistlerin birliğinin birer bileşeni olarak değerlendirdiğimiz için eleştirilerimizde, bu partilerle birleşmeyi devamlı gözönünde tutan bir esneklik izledik. Arada bir eleştiri üslubunun dozunu kaçırmış olsak bile bu bizim birlikçi tutumumuzu gölgelemedi sanırım. Hem aslında bu konuyu —bir sonraki sorunuzu da ihtiva edecek şekilde— tarihçiye bırakmak sanırım en doğrusu. Şayet Türkiyeli tüm Marksistlerin birliği açısından bu soruların cevaplandırılması gerekli ve yararlıdır denecekse, ben TSİP ile TBKP dışında kalan üçüncü tarafların —ki örgütlü örgütsüz pekçokturlar— değerlendirmelerinin daha yerinde olduğu kanısındayım.

Osman Sakalsız ve Karaca'nın "herhangi bir dogma adına bir sol grubu hareketin dışına itmeye kimsenin hakkı bulunmadığını artık anlamak gerekiyor" tarzındaki sözlerini nasıl yorumlamak gerekiyor? Dogmadan kastedilen sizce nedir? Sözü edilen sol grup siz miydiniz?

*Gene Sakalsız ve Karaca'nın **"partilerimiz, 'az olsun, bizim olsun' anlayışında değiller. 'Çok olsun, hepimizin olsun'. Artık kamuoyu önüne böyle bir birlik anlayışıyla çıkıyoruz"** sözleri ile ortaya çıkan yeni anlayış ne zaman ve nasıl oluştu?*

Yine ardışık iki sorunun cevabını birleştirmek istiyorum. İlkin, sorularınızın asıl muhatapları Sakalsız ve Karaca. Onlar adına konuşmam doğru olmaz. Ancak devamlı görüşme halinde olduğumuz için izlenimlerimi söyleyebilirim. Gerek son dönemlerde monolitik parti yapısı yerine Marksizm içi nüansları uyumlaştıran çok sesli parti anlayışının dünya komünist ve işçi hareketi içinde hızla yaygınlaşması, gerekse ülkemiz Marksistlerinin bölünmüşlüğü ve birliğe olan ihtiyaç, sanırım hepimizi, işçi sınıfı içinde geniş taraftar bulacak, diğer emekçilerden ve aydınlardan yaygın bir destek kazanacak, farklı görüşlerin tartışılmasıyla yaratıcı ve yapıcı politikaların üretilip uygulanacağı bir parti hedeflemeye yönlendirdi.

Birliğe katılımınız yeniden gündeme nasıl geldi? Tabanınızın bu süreçte ne tür etkileri / tepkileri oldu? Şu andaki durum için Türkiye içindeki / dışındaki tabanınız ne düşünüyor?

Eskiden beri aramızda sıkça yaptığımız bir şaka var: "Ayı ve ahlat" misali, "TSİP'in 40 hikâyesi var 40'ı da birlik üzerine" deriz. Onun için TSİP'liler birleşmeyi son derece olumlu karşıladılar ve bizleri olumlu bir sonuca varılması için sürekli teşvik ediyorlar.

Görüşmelerin başında tespit ettiğiniz farklılıkların "günümüz Türkiye'sinde işçi sınıfı partisinin sahip olması gereken parti programı" ve "yasal siyasal arenadan yararlanma" konularında olduğunu söylüyorsunuz. Bu iki noktayı biraz daha açar mısınız?

TBKP ile daha sonraki görüşmelerimizde sözkonusu farklılıkların giderilmesi doğrultusunda mesafe aldık. Şu anda TSİP ile TBKP'nin birleşmesiyle oluşacak yeni partinin program taslağının ilk versiyonunu yazma aşamasına gelmiş bulunuyoruz. Halen aramızda tartışmalı konular var. Önümüzdeki süreçte bunların giderileceğini umut ediyoruz.

"Yasal siyasi arenadan yararlanmak" meselesine gelince... Biz ülkemizde tüm Marksistlerin içinde yer alacağı, onların elbirliğiyle oluşturulacak bir yasal partiden yanayız. Biliniyor, Marksistlerimiz de uzun bir süredir yasal partiyi görüşüp tartışıyorlar. Şimdi bütün mesele, 141, 142 vb. hukuki engellerin

giderilmesi için yapılması gereken çalışmalarla, yasal parti girişimini birlikte yürütmek. Çünkü bunlar birbirlerini tamamlıyorlar. Yasal parti girişimi, kendisinin bizzat muhatabı olacağı hukuki kısıtlamaların giderilmesi için başlıbaşına bir odak yaratacağı gibi, hem demokrasi mücadelesinin, hem de bu kapsamda 141 ve 142'nin kaldırılması uğraşının en elverişli, en sonuç alıcı platformunu oluşturacaktır.

16 Haziran 1988'de yayınlanan TBKP-TSİP ortak açıklamasında "yasallaşma ve yasal parti sorununda, partilerimiz her iki amaç için çalışmanın, birbiriyle çelişmeyen ve birbirini tamamlayan bir tarzda en geniş Marksist çevreler tarafından yürütülmesini destekleyeceklerdir" deniyordu. Görülüyor, "yasal parti ve yasallaşma" sadece iki partinin değil tüm Marksistlerimizin işi. Bize düşen bu çalışmaların hayata geçirilmesi için üçüncü tarafları teşvik etmek, konunun, Marksistlerin en geniş katılımıyla ve elbirliğiyle ele alınması için yardımcı olmak ve elimizden geldiğince katkıda bulunmaktır. Önümüzdeki günlerde Marksistlerimizin, yasal parti girişimini daha bir şevkle ele alacaklarını sanıyorum ve umuyorum.

TBKP program tasarısında ortaya çıkan ayrılıklar neler? Bunlar nasıl giderilecek / giderildi?

Birleşme görüşmelerinde tarafların kendi parti programları tartışılmıyor. Birleşme sonucu oluşacak partinin programına esas alınacak temel meseleleri teker teker görüşüyoruz. Yani sıfırdan başlarmışçasına yeni bir program oluşturmanın peşindeyiz. Bu programla TBKP programı arasındaki ayrılıkları görmek isteyenlerin, üzerinde çalıştığımız yeni programın şekillenmesini beklemeleri gerekiyor.

Evren'in "Komünist parti Türkiye'de kurulmalıdır" sözlerinden sonra Türkiye'deki durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Evren'in konuya ilişkin sözlerinin, AT ve Cumhurbaşkanlığı kaygılarıyla dile getirildiği söyleniyor. Olabilir. Önemli olan konunun tartışılması ve kamuoyunun gündeminde olması. Ben kendimi bildim bileli 141-142 bu ülkede tartışılıyor. Bundan yaklaşık çeyrek asır önce TİP'in başvurusuyla Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesine ramak kalan 141 ve 142'nin hâlâ daha yürürlükte olmaları Türkiye'nin yüzkarasıdır ve mevcut rejimin de demokrasiden başka her şey olduğunun kanıtıdır. Hangi gerekçe ile olursa olsun Cumhurbaşkanı da tartışmalara katıldıysa, bu meselenin öneminden ve demokrasi güçlerinin 141 ve 142'ye karşı tavırlarından ötürüdür. Şimdi yapılması gereken 141 ve 142'nin kaldırılmalarını "devletlûlar"dan beklemek değil, ısrarlı ve kararlı bir demokrasi mücadelesiyle sonucun elde edilmesini çabuklaştırmaktır. Aksi halde 141 ve 142'inn kaldırılması asla erişilmeyecek bir havuç olarak yıllarca burnumuzun ötesinde sallanıp durabilir. Ayrıca, görülen o ki, 141-142 referanduma götürülmek isteniyor. Bundaki amaç da belli. 141 ve 142'nin varlığını referandumla ebedileştirip, "Batı"ya, "ne yapalım halkımız komünist partisi istemiyor" diyerek "suret-i haktan" görünmek. Temel hakların referanduma götürülmesinin hak ve hukuk dışılığı biliniyor. Komünist partisi bir yana, referanduma gidilse hangi parti halkın kabulünden geçer ki? Onun için referandum oyununa gelmemek gerekiyor. Ülkemiz demokratlarının uğraşı ve dünya demokrasi güçlerinin buna katkısı, meselenin TBMM'de çözüme ulaştırılmasını pekâlâ mümkün kılabilir.

Başka parti ve kişileri de birlik çerçevesinde gördüğünüzü söylüyorsunuz. Bunlar kimler?

Birlik çerçevesinde Marksist ideolojiyi benimseyen her örgütün, her kişinin yeri var ve olmalı. Onun için benim örgüt ve kişi ismi saymam yakışık almaz. Tabii kendini Marksist gören herkesin tek bir çatı altında toplanması gerçekleşemeyebilir. Çünkü kendilerinden başkasını Marksist kabul etmeyen Marksistler de var. Birlik bir süreç boyunca gerçekleşecek. Ve bu, birlikte yer almayı isteyen bütün Marksistlerin elbirliğiyle oluşacak. Bu sürecin bir önemli ögesi de, yine tartışmalarla ve en geniş katılımla üretilecek parti programı olacak. Bu program herkesi memnun etmeyebilir. Kısası birlik çerçevesinde kimlerin yer alabileceğini hayatın kendisi gösterecek.

16 Haziran ortak açıklamasında geri dönülmez bir noktada olduğunuzu söylüyorsunuz. Nedir bu nokta? Bu ne anlama geliyor? Kesin birleşmenin ne zaman gerçekleşmesi hedefleniyor?

"Geri dönülmez nokta"dan kastedilenin, birleşme doğrultusundaki pürüzlerin giderilebileceğine inancın vurgulanması olduğu düşüncesindeyim. Üstelik her iki tarafın mensuplarının da birleşmeyi yürekten istiyor ve bekliyor olmaları geri dönüşü imkansızlaştırıyor.

Birleşmeyi daha geniş birliklere hizmet edecek geçici bir olgu olarak değerlendirdiğinizi söylüyorsunuz. Nedir bu daha geniş birlikler?

Sorunuzun cevabını önceki cevaplardan çıkarmak mümkün. Hem bizim, hem TBKP'nin ortak projesi, Türkiye'de tüm Marksistleri kucaklayan, yığınlara hitap kabiliyeti yüksek, geniş kitlesel tabana oturan bir yasal parti. İşte bize göre TSİP-TBKP birleşmesi, böyle bir partiye ulaşılmasına hizmet etmeli, bu parti içinde yer alabilecek tüm Marksistler için özendirici ve teşvik edici olmalıdır.

TBKP'de görev bölüşümleri tamamlandı gibi. Genel Başkan Sargın, yardımcısı Karaca. Genel Sekreter Yağcı, yardımcısı Sakalsız. TSİP'in katılmasından sonra yeni görev bölüşümü nasıl olacak?

Önce ufak bir düzeltme: TSİP ile TBKP birleşiyorlar, kimse kimseye katılmıyor. Zaten katılma sözkonusu olsaydı bunca görüşmeye gerek kalmazdı. TSİP olarak katılma kararı alırdık ve olur biterdi.

"Yeni görev bölüşümü"ne gelince... Hem henüz çok erken, yani bu konu daha gündeme gelmedi, hem de pence pek önemli değil. Önemli değil, çünkü bir işçi sınıfı partisinde görev bölüşümü kolektif davranış esasına göre belirlenir. Yani esas

(Devamı 11. sayfada)

Ç.Adadol:Birleşme, Birleşenlerin Tüm Mensuplarının Kaynaşmaları Demektir

Çağatay Anadol'un Yeni Açılım *dergisinin soruşturmasına verdiği cevaplar, derginin 8. sayısında (Aralık 1988) yayımlandı. Anadol'un cevaplarını aşağıda aynen yayımlıyoruz.*

1. *Türkiye sol hareketi yakın geçmişe dek sürekli bölünme ve parçalanmalarla malül bir hareket görünümü taşıdı. İlk kez TBKP örneğiyle, Marksist solun ayrı akımlarının, partilerinin ilkeli bir birliği düşünülmeye başlandı. Bu bakımdan, böylesi bir deneyimin örnek oluşturma yönünden önemi ve anlamı ne olabilir?*

□ İzin verirseniz önce sorunuzdaki bir yanlışı düzeltmem gerekiyor. TBKP örneğiyle ilk kez yapılan şey Marksist solun ayrı partilerinden ikisinin birleştirilmesidir. Yoksa Marksist partilerin ilkeli bir birliği bu birlikte düşünülmeye başlanmamıştır. Bilindiği gibi, bilimsel sosyalist hareketin birliğe ihtiyacı olduğu tezi Türkiye Sosyalist İşçi Partisi tarafından ortaya atılmış ve uzun süre sadece bu parti tarafından savunulmuştur. İlk birlik görüşmeleri Türkiye Sosyalist İşçi Partisi ile Türkiye İşçi Partisi arasında 1979 kısmi Senato seçimlerinin ardından başlamış, ancak olumlu bir sonuca vardırılamamıştır.

TBKP olayı birlik tezinin kuvveden fiile çıkarılması anlamında bir "ilk" niteliği taşımaktadır ve bu özelliğiyle de önemlidir. Yine de ben örnek oluşturmanın öneminden çok birliğin kaçınılmazlığının benimsenmesi bakımından bu birleşmeye önem veriyorum. Ama eksikliklerini de görerek.

Biliniyor, TKP ve TİP uzun bir süreden beri birlik çalışması içindeydiler. Bu çalışmanın sonucu olarak da bir ortak programa vardılar. Ama daha bu program bir kongreyle kesinleşmeden, birleşme sürecindeki iki parti Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'ne birlik başvurusunda bulundular. Basından öğrendiğimize göre, yapılan görüşmeler **yeni bir program** çerçevesinde partilerin birleşmesini sağlamak amacına yönelik olarak ilerliyor. Bu arada iki partinin birleşme süreci tamamlanarak noktalandı. Bir yeni program için büyük çabalara ve tartışmalara ve belki de bazı ayrışmalara göğüs gerildi. Şimdi ise yepyeni bir program için sil baştan yapılmış durumda. Bu gerekli miydi? Bence değildi. Çünkü biliyorum ki TSİP, 1984 Aralığında sayın Kutlu'ya elden verdiği bir mektupla TİP-TKP arasındaki birlik görüşmelerinin TSİP'in de katılmasıyla üçlü olarak sürdürülmesini ve tamamlanmasını istemiş ancak olumlu bir cevap alamamıştı.

Ama tüm bunlara rağmen TBKP pratiğinin bence önemi şurada: Demek ki istendi mi birleşilebiliyormuş. Birlik, yapılabilir bir şeymiş. O halde şimdi mesele en geniş birliğin nasıl yapılabilir bir şey olabileceğini araştırmak ve bu doğrultuda harekete geçmek.

2. *Böyle bir sürecin bütün Marksist sol, en azından onun ağırlıklı bir kesimi açısından anlamlı olabilmesinin perspektifleri nelerdi? Bu perspektifleri yaşama geçirmek için neler yapılmalıdır?*

□ Marksist Sol'un gündemindeki ilk madde siyasi birliğin sağlanmasıdır. TKP ile TİP'in birleşmeleri, TSİP ile TBKP arasındaki birleşme süreci, Marksist Sol'un birliği doğrultusunda olumlu gelişmelerdir. Artık yapılması gereken, bu adım adım ilerleme sürecini kesin ve nihai çözümle noktalamaktır. Bunun da yolu ülkemizdeki Marksistlerin tek bir çatı altında toplanması sürecinin başlatılmasıdır. Mevcut şartlarda bu hedefe erişmenin en rasyonel yolu, Marksistlerin, elbirliğiyle yasal bir parti oluşturmalarıdır. Varolan hukuki yapı Marksist bir partinin önüne çeşitli handikaplar koymaktadır. Ancak Marksistlerin uzun ve meşakkatli mücadeleler sonucu kazanılmış bir toplumsal meşruiyetleri vardır. Nitekim toplumsal meşruiyet ağır bastığı içindir ki düşün ve örgütlenme özgürlüğü üzerindeki hukuki engellerin ortadan kaldırılması, son günlerin önde gelen tartışma konularından birisini oluşturmuştur.

Düşün ve örgütlenme hakkı üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması elbette işimizi daha kolaylaştırır. Bu durumda bize konunun doğrudan muhatabı olan Marksistlere düşen, bu süreci hızlandırmaktır. Bunun da yolu yasal partiyi örmeye bir an önce başlamaktan geçer. Bizler, örgütlü, örgütsüz tüm Marksistler yasal bir parti girişimini elbirliğiyle başlattığımızda, örgütlenme hakkını fiilen kullanmaya başlamış oluruz. Bu, sahip olduğumuz toplumsal meşruiyetten kaynaklanan en doğal hakkımızdır. Biz bu hakkımızı kullandığımız ölçüde yasal çerçeve de genişletilmek zorunda kalır. Yasal engellerin kaldırılması için mücadelenin en elverişli ve sonuç alıcı platformu yasal parti girişiminin ta kendisidir. Sonuçta, ya toplumsal meşruiyetin karşısında hukuki mevzuat kadükleşir, ya da yasakları kaldıran yeni hukuki düzenlemelere varılır. Her durumda amaca erişilmiş yani Marksistlerin tek bir çatı altında örgütlü birliğinin sağlanmasının vasatı yaratılmış olur. Partinin kuruluşunun açıklandığı güne gelindiğinde de artık sadece bu Parti olur, daha önceki oluşumda yer alan parti, çevre grup ve benzerleri fiilen bu üst ve kapsayıcı birlik içinde, birbirleriyle ve tek tek Marksistlerle kaynaşarak önceki örgütsel varlıklarını sona erdirirler. Böylece Marksist Sol'un çeşitli nüanslarını bağrında toplayan, bu nüansların farklılığından ve birlikteliğinden yaratıcılık ve yapıcılık kazanan, uyumlu bir çok-

(Devamı 10. sayfada)

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

kitle

Yurtdışı Eki

SAYI: 327
OCAK 1989

DKP'nin 9. Kongresi Frankfurt'ta Toplandı

Alman Komünist Partisi DKP'nin 9. Kongresi 6-8 Ocak tarihleri arasında Frankfurt'ta toplandı. 700'ün üzerinde delegenin ve 52 yabancı konuğun katıldığı Kongre sonunda Partinin 1989'daki görevlerine ilişkin bir dizi karar alındı. Partinin görevleri öncelikle barış ve silahsızlanma, Federal Almanya'nın sosyal ve ekolojik yenilenmesi ile demokratikleştirilmesi mücadelesine yoğunlaştırıldı. Parti Kongresi zaman darlığı nedeniyle bazı önerilerin görüşülememesi üzerine bu yılın Şubat ayı sonunda bir gün daha toplanma kararı aldı. Keza "Federal Almanya 2000" ve "Partinin Durumu ve Gelecekteki Gelişmesi Üzerine" başlıklı metinlerin görüşülmesi için en geç Şubat 1990'da toplanmak üzere özel bir kongrenin toplanması da alınan kararlar arasındaydı.

DKP'nin 9. Kongresi, daha önceki kongrelerde olmayan ölçüde canlı ve hararetli tartışmalara sahne oldu. Nitekim Parti Başkanı Herbert Mies'in konuşmasından sonra tartışmalara geçildiğinde, delegelerden 116'sının söz almak için birbiriyle yarışırcasına divanın önünde kuyruğa girmeleri, sadece DKP içerisinde uzun zamandır süren tartışmaların bir göstergesi olmakla kalmadı, öte yandan partiiçi demokrasinin kazandığı yeni boyutların da sevindirici bir kanıtı oldu.

Genel insanlık sorunlarıyla sınıfsal sorunları mümkün olduğunca etkin bir tarzda kapsayacak F.Almanya'ya yönelik bir reform programı, böylesi bir alternatif programı F.Almanya'da hayata geçirmeye yetenekli bir parti sorunu ve partiiçi demokrasi, Parti içindeki ana tartışma konularını oluşturuyordu. Kogre'ye kadar uzanan bu tartışma, Parti yönetiminin uzun bir süre önce hazırladığı ve Parti üyelerinin tartışmasına sunduğu "Federal Almanya 2000" ve "DKP'nin Durumu ve Gelecekteki Gelişmesi Üzerine" başlıklarını taşıyan metinler üzerinde yoğunlaşmıştı. "Federal Almanya 2000" başlığını taşıyan metin, 2000 yılına kadar uzanan alternatif bir reform programını içeriyor, diğer metin ise DKP'nin geçmişini olumlu ve olumsuz yönleriyle irdeledikten sonra, böyle bir programı hayata geçirecek partinin niteliklerini ele alıyordu.

Sözkonusu metinler üzerinde Parti üyeleri arasında yer yer sert görünümler alan tartışmaların yeterli bir olgunluğa ulaşmaması ve kapsamlı bir tartışma için zamana ihtiyaç duyulması üzerine, metinlerin 9. Kongre'ye sunulmasından vazgeçilmiş ve en geç Şubat 1990'da yapılmak üzere özel bir kongre toplanması kararı alınmıştı.

Nitekim Herbert Mies kapanış konuşmasında, Kongrenin bitmediğini belirterek, "durumu ağırlaştıracak bir değişikliğe yol açmak niyeti olmadıkça, Parti Başkanı da dahil, şu ya da bu yoldaşın seçilip seçilmemesini Partinin durumunu ağırlaştırıcı bir değişiklik" olarak görmediğini dile getirdi.

Mies konuşmasında, Partinin beklentisinin tartışarak ve eylem yaparak krizden çıkmak olduğuna dikkat çekerek, Kongre'deki politik tartışmaların böylesi bir süreci başlattığını ve bu sürecin devam edeceğini dile getirdi. Mies konuşmasını şöyle bitirdi:

"Kongre'de bir güven krizinin varlığından söz edildi. Bu aslında Partinin durumuyla ilgilidir. Güvensizlik her iki tarafta da ortadan kaldırılmalıdır ve bu mümkündür. Zaman Kongrenin devamı için kısaydı. Fakat şunun altını çizmek istiyoruz: Şimdi hedefimiz herşeyden önce politik eylem yeteneğimizi yükseltmek olmalıdır. Son üç günümüze bakarak ileriye doğru net bir bakış kazanmalıyız."

Yapılan seçimler sonucu, Herbert Mies, 648 geçerli oydan 465 delegenin "evet", 159 delegenin "hayır" ve 24 delegenin de çekimser oyuyla, yeniden Parti Başkanlığına seçilirken, Ellen Weber, 651 geçerli oydan 441 delegenin "evet", 192 delegenin "hayır" ve 18 delegenin de çekimser oylarıyla Başkan Yardımcılığına seçildi.

Herbert Mies'in konuşmasında da sık sık vurguladığı gibi, Federal Alman komünistlerini birleştiren noktalar, onları ayıran noktalardan çok daha güçlüdür. İnanıyoruz ki, köklü bir geleneğe sahip Alman komünistleri bu sorunu da aşacak ve birliklerini daha sağlam temeller üzerinde yeniden oluşturacaklardır. ■

Sol Birlik Açıklaması

Türkiye ve Türkiye Kürdistanı Sol Birliği'nin sona erdirilmesi halen birlik içinde bulunan partilerce kararlaştırıldı. Kısa adıyla Sol Birlik diye bilinen oluşumla ilgili ve TBKP, TKEP, TKSP ve TSİP yayın organlarında yayımlanmak üzere kaleme alınan 16 Aralık 1988 tarihli ortak açıklama aynen şöyle:

"KÖİP, TİP, TKEP, TKP, TKSP ve TSİP'in ortak kararlarıyla 1984 yılında kurulan Türkiye ve Türkiye Kürdistanı Sol Birliği (kısa adıyla Sol Birlik), belli bir dönem program amaçları yönünde çalışma yaptıktan sonra süreç içinde çeşitli nesnel ve öznel nedenlerin etkisiyle iş yapamaz duruma geldiğinden ve bundan böyle de canlandırılmasına olanak görülmediğinden, şu anda birlik içinde olan beş parti tarafından (KÖİP daha önce ayrılmıştı) sona erdirilmesi uygun görüldü.

Partilerimiz Sol Birlik'in programında belirlenen amaçlara —büyük bölümüyle— ulaşmasa da, sol partilerin ortak çalışması bakımından örnek olacak olumlu çalışmalar da yaptığı, yine ortak amaçlara tam olarak ulaşılmadıkça solun birliğine, dayanışmasına her zaman gerek bulunduğu kanısındadırlar ve bu nedenle, Sol Birlik'in yaşatılamaması olumsuz bir sonuç olmakla birlikte, gelecekte daha geniş etkili birlikler için çaba gösterilmesinden yanadırlar."

İran'da Rejim Devrimcileri Katlediyor

Humeyni rejimi komünistler başta olmak üzere yıllardır hapiste tuttuğu binlerce devrimci, ilerici ve yurtseveri katletmeye devam ediyor. Siyasi muhaliflerini fizikman ortadan kaldırmaya yönelen gerici rejim son iki ay içerisinde aralarında TUDEH, Halkın Fedaileri Örgütü ve diğer devrimci örgütlerin üst düzeyde yöneticileri ve üyelerinin de bulunduğu bine yakın devrimciyi idam etti. Kasım ayı sonundan Aralık ayının sonuna kadar olan sürede, TUDEH'ten 8'i Politbüro üyesi olmak üzere 19 MK üyesi (ikisi MK sekreteri), 7 üst düzeyde parti yöneticisi, aralarında işçi ve ordu birimleri çalışmalarından, eyalet örgütlerinden sorumluların bulunduğu 27 parti üyesi idam edildi. Fedayin (Ekseriyet) örgütünden ise Aralık'ın son haftasında 36 kişi katledildi.

İran halkının seçkin evlatlarını katletmeye yönelen bu kanlı saldırılar uluslararası kamuoyunda nefretle kınanıyor. İran'da idamların durdurulması için, devrimcilerin katlini önlemek üzere dayanışma bugün her zamankinden daha çok gerekli ve acildir. ■

Depremzedelere Yardım Kampanyası Sürüyor

Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde Aralık ayının ilk haftasında meydana gelen deprem ağır kayıplara yol açtı. Ay sonunda yapılan hükümet açıklamasında 24 bin 854 kişinin hayatını kaybettiği belirtildi. 15 bin 254 kişi yıkıntıların altından sağ olarak çıkartıldı. 107 bin 500 kişi başka bölgelere nakledildi. Maddi hasar ve kayıpların çok ağır boyutlarda olduğu kaydediliyor. Depremin hemen ardından Sovyetler Birliği'nin diğer cumhuriyetlerinden ve dünyanın çeşitli ülkelerinden Ermenistan'a yardımlar ulaşmaya başladı.

Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde meydana gelen ve büyük can kaybına yol açan depremin maddi yıkımının giderilmesine katkıda bulunmak üzere tüm dünyada dayanışma ve bağış kampanyaları yürütülüyor. Yurtdışında bulunan okurlarımız, bağışlarını bulundukları ülkelerdeki yardım kurumlarının depremle ilgili özel fonlara iletebilirler. Bağışlar doğrudan doğruya Sovyet Dış Ticaret Bankası'nda bu amaçla açılan hesap numarasına da yatırılabilir.

Adres: VNESHEKONOM—BANK
Hesap No: 700 412
Moskova-SSCB

Daha Kaç Kişinin Ölmesi Gerek?

Federal Almanya'da askeri uçakların eğitim uçuşları sırasında sık sık düşmeleri ve insan hayatına malolmaları devam ediyor. Bunun en son örneği, geçtiğimiz Aralık ayında bir Amerikan savaş uçağının eğitim uçuşu sırasında Remscheid adlı şehirde evlerin üzerine düşmesi sonucu altı kişinin ölmesi ve elliye yakın insanın yaralanması şeklinde yaşandı.

F.Almanya'da kendi askeri uçaklarının ve müttefik kuvvetlerini oluşturan ülkelerin askeri uçaklarının "alçak uçuş" diye adlandırılan eğitim uçuşları, özellikle çocukların sinir sisteminde yaptığı tahribatla ve sık sık düşmeleri sonucu insan hayatına malolmalarıyla bu ülkenin insanlarını "artık yeter" dedirtecek noktaya getirdi. Aralık ayında Remscheid'da meydana gelen uçak kazasından sonra yapılan bir kamuoyu araştırması bu olgunun altını bir kere daha çizerek, F.Alman halkının % 78'inin bu tür eğitim uçuşlarına karşı olduğunu ve derhal durdurulmasını istediği sonucunu ortaya çıkardı. Uçakların sık sık düşmesi sonucu çok sayıda insanın hayatını kaybetmesi, diğer yandan kamuoyunun baskıları sonucu bir süredir eğitim uçuşlarının saatlerinin azaltılacağı, yerleşim yerlerinden daha uzak yerlere kaydırılacağı, hatta NATO üyesi başka ülkelere aktarılacağı yönünde planların yapıldığnı açıklayan F.Almanya Savunma Bakanı R.Scholz alçak uçuşların tamamen durdurulmasının hiçbir şekilde düşünülmediğini söylemeyi de ihmal etmiyor. Bu konudaki Amerikan yanlısı politikasındaki kararlılığını da Remscheid'daki kazadan sonra gelecek tepkileri azaltmak üzere eğitim uçuşlarını bir ay süreyle donduran kendi müsteşarını istifaya zorlamakla gösterdi.

Askeri eğitim uçuşlarının kaydırılması düşünülen ülkelerden birisi de basına yansıdığı gibi Türkiye. Konya ve yöresini eğitim uçuşları için ideal bulan F.Alman Savunma Bakanlığı ve müttefik kuvvetler yetkililerinin bu planına ilk tepki yine alçak uçuşların insan sağlığına ve hayatına doğrudan etkilerini yaşayan F.Alman toplumundan, ilerici kamuoyundan geldi. F.Alman ilerici kamuoyu, olaya kendi başlarından bir belanın uzaklaşması yönünde değil, başka ülke insanlarının de kendi tanık oldukları zorluklarla karşılaşmamaları yönünde tavır koyarak insanlık görevlerini yapmışlardır. F.Alman ilericilerinin açığa çıkarmasıyla dondurulmuş gibi gözüken bu planın, para için her şeyi yapmaya hazır Özal hükümeti tarafından askıya alınabileceği rehavetine düşmemek gerekir. Onun için bundan sonrası Türkiye ilericilerine, barıştan yana güçlerine, onların göstereceği tepkiye kalmıştır.

Alçak uçuşlara, uçakların çıkardığı gürültünün insanların sinir sisteminde yaptığı tahribattan, sık sık meydana gelen kazaların insan hayatına malolmasından, uçuş sırasında pilotların atom santrallerini ya da büyük fabrikaları dalış noktası olarak belirlemesi ve zaman zaman bu kuruluşların çok yakınlarında düşmelerinin ortaya çıkardığı tehlikeler yönünden karşı çıkan F.Alman kamuoyu, Aralık ayındaki kamuoyu yoklamasında bu etkenlerin yanısıra Avrupa'da barış koşullarının son dönemde daha sağlamlaştığı tespitinden hareketle bu tür uçuşların gereksizliğini, derhal durdurulmasını dile getiriyor.

F.Almanya barış güçleri, alçak uçuşlara karşı çıkarken ileri sürdükleri argümanlara barışın korunması olgusunu da ekleyince verdikleri mücadelede anlamlı bir adım atmışlardır. Bu olgunun ön plana çıkarılarak alçak uçuşların durdurulması yönünde verilecek mücadelenin F.Alman hükümetini ve savunma bakanlığını daha da köşeye sıkıştıracağını gelecek dönemde hep birlikte yaşayacağız.

Ama görünen bir başka olgu da, bu tür uçak kazalarından sonra her sefer televizyonda boy gösterip, kendilerinin F.Almanya'da "misafir" olduklarını, "iyi ilişkilerini devam ettirmek istediklerini" açıklayan Amerika büyükelçisinin, dolayısıyla ABD'nin ve oradaki büyük silah tekellerinin kolay pes etmeye niyetlerinin olmaması. Remscheid'daki kazadan sonra apar topar Amerika'ya giden Savunma Bakanı orda alçak uçuşlar üzerine ne tür nasihat ve talimatlar almıştır, günü gelince ortaya çıkacaktır. Onun için önümüzdeki dönemde alçak uçuşlar F.Almanya'da ya da bir başka NATO ülkesinde yine devam edecek, yine bu tür uçuşların insan hayatına malolan olumsuzlukları yaşanacak ve yine hep birlikte göreceğiz. ■

Getto Olgusu

Türkiyeliler 60'lı yılların başlarında Avrupa'nın gelişmiş kapitalist ülkelerine çalışmaya geldiklerinde yabancı dil bilmemelerinden, daha önce gelen tanıdıklarına ya da akrabalarına yakın oturmak, yabancı bir ülkede az da olsa kendilerini güvenli bir çevre içinde hissetmek istemelerinden ve benzeri etkenlerden dolayı yerleşim birimlerinin belirli bölgelerinde yoğunlaşmışlardı.

Yine, Avrupa'nın gelişmiş kapitalist ülkelerine çalışmaya gelen Türkiyelilerin hemen hemen hepsinde —içinde istisnalar olabilir— birkaç yıl içinde para biriktirip memlekete geri dönme, orada kendi küçük işini kurma planı, ya da düşüncesi vardı. Bu eğilim Türkiyelileri her türlü giderlerinden olabildiğince kısıntı yapmaya, ev konusunda da kirası daha az olan (kaloriferi, banyosu olmayan, tuvaleti evin dışında olan, sıcak suyu akmayan, vb.) evleri kiralamaya yöneltmişti. Bu evler de 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yıkılması planlanan yerleşim birimlerinin mahrumiyet bölgeleri sayılabilecek yerlerde olan evlerdi.

Türkiyelilerin bu evleri, kiralamakta zorluk çekmedikleri için tercih etmiş olmaları da —diğerlerinin yanısıra— ayrı bir etkendir.

Diğer yandan, Türkiyelilerin genellikle büyük şehirlerde, belirli bölgelerde toplanmalarına, onları, 60'lı yılların başında Türkiye'den sözleşmeli olarak getiren fabrika sahiplerinin fabrikalarının olduğu yerlere yakın oturmaya sevketmesi, fabrikalarına ait evleri onlara kiraya vermeleri de sebep olmuştur.

Türkiyelilerin belirli yerlerde yoğunlaşmalarına yol açan bir diğer etken de, belirli bir süre için çalışmaya gelen yabancıların kontrollerinde kolaylık sağlamak amacıyla, onların birarada oturmalarının yönetimler tarafından dolaylı ya da dolaysız teşvik edilmesidir.

60'lı yıllarda Avrupa ülkelerinde, özellikle F.Almanya'da bu tür etkenlerin biraraya gelmesiyle ortaya çıkan getto olgusu, bugün eski yoğunluğunu kaybetmiş de olsa varlığını sürdürmektedir.

İnsan sağlığına ve onuruna uygun hiçbir olumlu özellik taşımayan getto yaşamının, bugün eski yoğunluğunu kaybetmiş olmasına rağmen sürüyor olmasında önceden sıralanan etkenlerin yanısıra, yeni yeni gelişmeye başlayan ince ve o kadar da tehlikeli hesap ve çıkarların da katkısı oluyor.

Yıllardan beri içinde yaşanılan bu ülkelere yavaş yavaş kendi kültür ve geleneklerini de taşımaya başlayan yabancılara, kendi ülkelerinin her alanda çok çok ilerisinde olan gelişmiş kapitalist ülkelerde, gelenek ve kültürlerini bozulmadan koruyabilmeleri için, içine kapanık bir yaşam tarzı, gettolarda yaşama yolu öneriliyor.

Türkiye'nin geri kalmış bölgelerinden, herhangi bir köyden —yapılan araştırmalar gettolarda oturan Türkiyelilerin genellikle köy kökenli olduğunu ortaya çıkarmış— F.Almanya'ya gelen bir Türkiyelinin burada korumaya çalışacağı hangi kültür ve geleneği vardır sorusu başlı başına bir başka yazının konusunu teşkil etmekle birlikte, bu noktadan hareketle, ileri sürülen ve ne yazık ki yabancılar sorunu üzerine kafa yormuş demokrat Türkiyeliler arasında da zaman zaman taraftar bulan, kültür ve gelenekleri koruma yolunun arkasında yatan ince hesabın örtüsünü bir ölçüde de olsa aralamak mümkün oluyor. Ve görünen, Avrupa'nın göbeğinde canlı şark müzesi yaratmak isteğidir. İyi niyetle yola çıkılmış da olsa olayın pratikte varacağı nokta burasıdır.

Türkiyeliler de, diğer ülkelerin insanları da tabii ki belli gelenek ve kültür değerlerini yaşadıkları bu ülkelerde korumak ve yaşatmak isterler, istiyorlar. Ama bunun yolu hiçbir zaman toplumdan, o toplumun kültür ve geleneklerinden saklanarak gerçekleşmez. Sorun, iki kültürün hayatın içinde karşı karşıya getirilmesi —bu da toplumun içine çıkmaktan geçer—, vazgeçilmesi gerekenlerin ayıklanarak kalanların uyumunun sağlanması ve yaşatılması şeklinde çözülebilir.

Getto yaşamını kendiliğinden sürdürenlere dışardan bakıp, onlara bu yaşamlarına şu ya da bu gerekçeyle devam etmelerini öneren okumuş-yazmış bazı Türkiyelilerin ise başka kimi hesapları olabilir. Bunların bir kısmı uzak olmayan bir gelecekte politik arenaya çıkmaya hazırlanırken kolay elde edilebileceği varsayılan bir oy tabanını korumak isterken, bazılarının da iş piyasalarının devam etmesi gibi bir kaygıları olabilir.

Yabancılar sorunu üzerine tarafsız araştırma yapanlar, gettolarda yaşayan yabancılar arasında ne kendi ülkelerindeki, ne de içinde yaşadıkları ülkedeki kültüre uyum göstermeyen ve aynı ülkede ama getto dışında yaşayan kendi ülke insanından da farklı olan apayrı bir kişiliğin geliştiğini tespit ediyorlar. Saldırgan, başarısız, uyumsuz ve içine kapanık bir kişiliğin geliştiği, özellikle gettolarda yaşayan çocuklar arasında yapılan araştırmalarla somut olarak ortaya çıkarılmış durumda. Namus cinayetlerinin, soygunlar ve saldırılar düzenleyen yabancı gençlik çetelerinin, vb. olayların yanısıra, aynı zamanda dinsel bağnazlığın ve faşizan ya da düpedüz faşist siyasi eğilimlerin özellikle gettolarda yoğun olarak artıyor olması tesadüfle açıklanamaz.

Türkiyelilerin bu ülkelerde yetişen genç kuşakları, ailelerinin geldiklerinde karşılaştıkları zorlukları daha kolay aştıkları için ve temelli yerleşme eğilimi artığı için yaşamlarını buna uygun olarak şekillendirmeye çalışıyorlar, getto dışına çıkmaya başlıyorlar. Bu eğilim, her yönden sağlıksız bir insanın gelişmesine kaynaklık eden gettoların yokolmasına ve geleceğin yeni kuşaklarının sağlıklı bir şekilde oluşmasına etkide bulunacağı için olumlu bir gelişmedir ve elden geldiğince de teşvik edilmelidir. ■

21. Yüzyılın Eşiğinde İnsanlık

SBKP MK Genel Sekreteri ve SSCB Yüksek Sovyeti Prezidyumu Başkanı M. Gorbaçov Aralık ayı başında BM. Genel Kurulu'nda geniş yankılar uyandıran bir konuşma yaptı. Gorbaçov konuşmasında, Sovyetler'in konvansiyonel güç ve silahlarda yapacağı tek yanlı indirimi açıkladı; uluslararası ilişkilerde diyalog ve işbirliğinin geliştirilmesi gereğini tekrarladı. Global ve bölgesel sorunlara, ülke içindeki perestroika süreçlerine ve özel olarak Sovyet-Amerikan ilişkilerine değinen Gorbaçov'un konuşmasının Sovyet yaklaşımının ana çizgilerini açıklayan ilk bölümünü yayınlıyoruz.

İnsanlık 21. yüzyılın başında nasıl bir görünüm alacak. Bu çok yakın gelecek üzerine düşünceler zihinleri şimdiden meşgul ediyor. Geleceğe daha iyiye doğru bir değişiklik bekleyerek, ama aynı zamanda korkuyla bakıyoruz.

Bugün dünya yüzyılın başındaki ve hatta ortalarındaki dünyadan çok değişik. Ve tüm unsurlarıyla değişmeye devam ediyor.

Nükleer silahların ortaya çıkması bu değişikliklerin temel tabiatını trajik bir biçimde vurguladı. Herkesi öldürecek askeri gücün maddi sembolü ve taşıyıcısı olan nükleer silahlar aynı zamanda bu gücün mutlak sınırlarını da açıkça ortaya koydu.

İnsanlık hayatta kalabilme, kendini koruyabilme probleminin olanca büyüklüğü ile karşı karşıya bulunuyor.

Köklü sosyal değişiklikler oluyor. Doğu'da ve Güney'de, Batı'da ve Kuzey'de yüzmilyonlarca insan, yeni uluslar ve devletler, yeni toplumsal hareketler ve ideolojiler tarihin ön planına çıkmış bulunuyor. Bağımsızlık, demokrasi ve sosyal adalet çabası kendisini tüm çeşitliliği ve tüm çelişkileriyle, geniş ve çoğu kez çalkantılı halk hareketleriyle gösteriyor. Tüm dünya düzenini demokratikleştirme düşüncesi güçlü bir sosyal ve siyasi güce dönüşmüş bulunuyor.

Aynı zamanda, bilim ve teknolojide devrim, kısa süre öncesine kadar ulusal ya da bölgesel karakter taşıyan ekonomi, beslenme, enerji, ekoloji, haberleşme ve demografi sorunlarını global sorunlara dönüştürdü.

Haberleşme, kitle iletişimi ve ulaştırmada en yeni teknikler dünyayı herkes için daha bir gözle görülür, elle tutulur hale getirdi. Uluslararası haberleşme şimdi her zamankinden kolay.

Bugün herhangi bir "kapalı" toplumun varolabilmesi pek mümkün değil. Evrensel güvenliğin en önemli bileşeni olarak uluslararası işbirliği sorunlarının tümüyle ilgili görüşleri köklü biçimde gözden geçirmeye bu yüzden ihtiyacımız var.

Dünya ekonomisi tek bir organizma haline geliyor, ait olabileceği sosyal sistem ya da ulaşmış bulunduğu ekonomik düzey ne olursa olsun hiçbir ülke bu organizma dışında normal bir gelişme gösteremez.

Bütün bunlar dünya ekonomisinin işleyişinde yeni bir mekanizmanın, yeni bir uluslararası işbölümü yapısının yaratılmasını talep ediyor.

Dünyadaki ekonomik gelişme geleneksel endüstriyel gelişme tipinin çelişkilerini açıkça göstermekte ve onun sınırlarını çizmektedir. Sanayileşme genişleyerek ve derinleşerek bir ekolojik felakete doğru götürüyor.

Bununla birlikte sanayinin yeterince gelişemediği birçok ülke var ve bazıları sanayileşme öncesi aşamayı henüz geçmiş değil. Bu ülkelerin ekonomik gelişmelerinde eski teknolojik modelleri izleyip izleyemeyeceği ya da ekolojik olarak temiz sanayilere yönelik araştırmalara katılabilmelerinin mümkün olup olamayacağı en büyük problemlerden biridir.

Bir diğer problem sanayileşmiş uluslarla gelişmekte olan ülkelerin çoğunluğu arasındaki kapanmayan, bu yüzden de global ölçekte artan ölçüde ciddi bir tehlike oluşturan uçurumdur.

Bütün bunlar tüm halkların ve devletlerin çıkarlarıyla uyuşacak temelden yeni bir endüstriyel ilerleme tipi aramayı gerekli kılıyor.

Kısaca, yeni gerçeklikler bütün global durumu değiştiriyor. Geçmişten miras alınan farklılıklar ve çelişkiler zayıflıyor ya da değişiyor, bu sırada yenileri ortaya çıkıyor. Önceki anlaşmazlıkların ve tartışmaların bazıları farklı tabiatta çelişkilere yolaçarak önemini kaybediyor.

Hayat bizden alışılagelmiş klişeleri ve modası geçmiş görüşleri bir kenara bırakmamızı ve tüm illüzyonlardan kurtulmamızı talep ediyor.

İlerlemenin karakteri ve kriterleriyle ilgili düşüncenin kendisi değişiyor.

İnsanlığa azap çektiren problemlerin geçmişte kullanılmış ya da uygun gözükmüş araç ve yöntemlerle çözümlenebileceğini düşünmek naiflik olacaktır.

Gerçekten, insanlık çok çeşitli koşullar altında zengin bir siyasi, ekonomik ve sosyal gelişme tecrübesi biriktirmiştir. Ama bu tecrübe bugün kaybolmuş ya da geçmişin gerçeklikleri haline gelmiş bir pratiğe ve dünyaya aittir. Bu, tarihin şimdiki aşamasının son derece önem taşıyan niteliğinin bir işaretidir.

En büyük filozoflar sosyal gelişmenin kanunlarını anlamaya ve ana soruya —insan hayatı nasıl daha mutlu, daha adil ve daha güvenlikli yapılabilir sorusuna— cevap bulmaya çalıştılar. İki büyük devrim —1789 Fransız Devrimi ve 1917 Rus Devrimi— dünyadaki gelişmelerin yönünü radikal biçimde değiştirerek tarihi sürecin tüm karakteri üzerinde güçlü bir etkide bulundular.

Bu iki devrim, her biri kendi doğrultusunda, insanın ilerlemesine büyük bir ivme verdiler. İnsanların düşüncelerinde şimdiye kadar hakim olan zihniyet modelinin şekillenmesine büyük ölçüde katkıda bulundular. Bu muazzam bir ma-

nevi zenginliktir.

Bugün yeni bir dünya ortaya çıkıyor ve onun gelecekteki gelişimi için yeni yollar arıyoruz. Elbette biriktirmiş olduğumuz tecrübeye dayanmalıyız, ama aynı zamanda dün varolan ile bugün yer almakta olan arasındaki temel farklılığı da görmeliyiz.

Görevlerimizin yeniliği ve güçlüğü yalnızca bundan kaynaklanmıyor. Tüm insanlığın çıkarlarının ilerlemenin temeli olması gereken bir döneme girdik. Bu bilinçten hareketle, tüm insanlığı birleştiren değerlerin dünya politikasında öncelikli hale gelmesini güvence altına almak zorundayız.

Geçen yüzyılların ve binyılların tarihi hemen her yerde sürdürülmüş bir savaş tarihidir. Bazı savaşlar öylesine dehşetliydi ki, karşılıklı yok olmadan başka bir şey değildi. Bunlar sosyal ve politik çıkarların çatışmasının, ulusal husumetin ya da ideolojik yahut dini uyuşmazlığın sonucuydu. Bütün bunlar oldu. Ve bugüne dek birçokları daha henüz üstesinden gelinmemiş olan geçmişin karşı konulmaz bir kanun olduğunu iddia edegeldiler. Ne ki, savaşlar, halklar ve ülkeler arasında düşmanlık ve ayrılık sürecine paralel olarak o ölçüde bir başka objektif süreç de gelişiyordu: Dünyanın karşılıklı bağımlılığı ve bütünlüğünü doğrulayan bir süreç.

Daha öteye global ilerleme şimdi yalnızca, yeni bir dünya düzenine yönelen harekette evrensel mutabakat arayışıyla mümkün.

Kendiliğindenliğin ve düzensizliğin bizi çıkmaz sokağa götürebileceği bir noktaya geldik. Dünya topluluğu, süreçleri, uygarlığı kurtaracak, onu herkes için daha güvenlikli ve normal bir hayat için daha uygun kılacak şekilde oluşturmayı ve yönlendirmeyi öğrenmelidir.

Anlatmak istediğim, yaratıcılık ya da birlikte gelişme diyebileceğimiz türden işbirliğidir.

Başkalarının zararı pahasına gelişme kavramı gününü doldurmuştur. Günün gerçeklikleri insani ve ulusal haklar ve özgürlükler pahasına veya çevrenin zararına bir gerçek ilerlemeyi dışlıyor.

Global sorunları çözeceksek, ülkeler ve sosyo-politik eğilimler, ideolojik ve diğer farklılıkları ne olursa olsun karşılıklı etkileşimlerinde yeni bir genişliğe ve niteliğe ulaşmalıdırlar.

Belirli ülkelerde ve sosyal yapılarda önemli değişiklikler ve devrimci dönüşümler elbette yer alacaktır. Bu böyle oldu ve böyle olmaya hep devam edecek.

Ne ki zamanımız bu noktada da durumu değiştiriyor. Ülkedeki dönüşümler tüm dünyanın kazanımlarını ve eşit işbirliği potansiyelini hesaba katmazsa, yani bunlar birbirlerine sadece paralel kalırsa ulusal hedeflerine ulaşamazlar.

Ülke içindeki süreçleri yabancı yollara uydurmak üzere müdahale, yeni bir barış düzeni inşasına tahripkâr bir etkide bulunacaktır. Bugünün koşulları böyledir.

Farklılıklar geçmişte çoğu zaman engeller olarak belirdi. Şimdi ise uzlaşma ve karşılıklı zenginleşme faktörlerine dönüşebilir.

Özgül çıkarlar tüm sosyal sistem farklılıklarının, hayat tarzlarının ve değer tercihlerinin temelinde yatıyor. Bu gerçekten kaçamayız.

Ama öyleyse, çıkarları uluslararası bir ölçekte dengeleme ihtiyacından da kaçmak mümkün değil. Bunların dengelenmesi hayatta kalabilme ve ilerlemenin hayati bir şartıdır.

Her şeyi baştan sona düşündüğümüzde, geçmişin derslerini, günümüzün gerçekliklerini ve global gelişmenin objektif mantığını dikkate alacak olursak, uluslararası durumu iyileştirmek, yeni bir dünya kurmak yollarını birlikte aramamız gerektiğini görüyoruz.

Gerçekten böyleyse, bu arayışın temel ve gerçekten evrensel ilkeleri ve önkoşulları üzerinde bir anlaşmaya ulaşmakta yarar var.

Özellikle, kuvvetin ve kuvvete başvurma tehdidinin dış politika vasıtaları olamayacağı ve olmaması gerektiği açıktır. Burada kastedilen esas olarak nükleer silahlar olmakla birlikte sözkonusu yalnızca onlar değildir. En güçlüsü en başta, herkes uluslararası alanda kendine kısıtlama uygulamalı ve kuvvet kullanımını reddetmelidir.

Sovyetler Birliği ile Hindistan'ın açıkladıkları Delhi Deklerasyonu'nda yer alan şiddetin olmadığı bir dünya idealinin eksenindeki kavram budur. Herkesi bu ideali benimsemeye çağırıyoruz.

Askeri kudretini ne denli artırırsa artırsın, hiçbir ülkenin her şeye gücü yeten durumunda olamayacağı bugünden bellidir. Dahası, sadece bu kudretin vurgulanması son tahlilde ulusal güvenliği diğer bakımlardan zayıflatacaktır.

Seçme özgürlüğü ilkesinin zorunlu olduğunu da açıkça görüyoruz. Bu ilkeyi tanımayı reddetmek global barış açısından ciddi sonuçlara yolaçacaktır.

Hangi bahaneyle ve hangi sözlerle kılıflanmış olursa olsun, ulusların seçme özgürlüğünü reddetmek varılmış bulunan sağlamlaşmamış dengeyi bozmak demektir. Seçme özgürlüğü evrensel bir ilkedir. İstisnası yoktur.

Bu ilkenin değişmez tabiatını tanımamız sadece iyi niyetimizden kaynaklanmıyor. Şimdiki objektif süreçlerin tarafsız analizlerine giriştiğimizde bu sonuca ulaştık.

Diğer özelliklerinin yanısıra, değişik ülkelerde sosyal gelişme yollarının çeşitliliği öne çıkıyor. Bu hem kapitalist, hem sosyalist sistem açısından geçerli.

Bu husus yakın geçmişte ulusal kurtuluş hareketlerinden doğan sosyo-politik yapıların başkalığıyla daha da destekleniyor.

Bu objektif faktör başkalarının görüşleri ve tutumlarına saygı göstermeyi, hoşgörüyü, farklı kalmayı ve birbirimizle bazı noktalarda hâlâ görüş ayrılığımızı sürdürürken birlikte varolmayı öğrenme yeteneğini gerektiriyor.

Yabancıyı kötü ve düşman olarak görmemek için iyiniyete ihtiyacımız var.

Dünya çok yönlü tabiatını ortaya koydukça, başkalarına demokrasi modelleri öğretmeye yönelik küstahça girişimleri güçsüzleştiriyor. Demokrasinin, ihraç edildiğinde, çoğu kez değerlerini kaybettiği gerçeği üzerine söze gerek yok.

O halde çeşitlilik içerisinde birliğe ihtiyacımız var. Siyasette bunu benimsersek ve seçme özgürlüğü ilkesine bağlılığımızı ilân edersek, ondan sonra artık bu dünyada bazılarımızın Tanrı'nın isteğini yerine getirmek üzere, diğerlerinin ise sa-

dece tesadüfen oturduğunu düşünmeyeceğiz.

Bu tür zihni kalıpları atmanın ve politikaları bu doğrultuda değiştirmenin tam zamanıdır. Ondan sonra dünyayı birbirine daha yakınlaştırmak üzere daha ileri beklentiler göreceğiz.

Bu yeni aşama, uluslararası ilişkilerin ideolojiden azat kılınmasını talep ediyor. Kendi inançlarımızdan, felsefe ve geleneklerimizden vazgeçmiyoruz, ya da kimseyi kendisininkilerden vazgeçmeye çağırmıyoruz.

Ama kendimizi kendi değerlerimizle sınırlamak niyetinde değiliz. Böyle bir tecrit tüm ulusların tek tek kazanımlarının değiş-tokuşunu reddetmek olacaktır. Bu bizi kültürel olarak zayıflatır.

Bu değiş-tokuş gelişirken bırakalım herkes kendi sisteminin yararlarını, kendi yaşama biçimini, kendi değerlerini sadece sözle ve propagandayla değil, eylemleriyle de göstersin.

Bu, ideolojiler arasında dürüst bir yarışmadır. Ne ki devletler arasındaki ilişkiler alanına yayılmamalıdır. Aksi takdirde, uluslar arasında yaygın, eşit ve karşılıklı yarar getiren işbirliğini başlatmak; bilim ve teknolojideki atılımları akıllıca kullanmak; global ekonomik ilişkileri yeniden yapılandırmak, çevreyi korumak, azgelişmişliğe, açlığa, hastalığa, okuma-yazma bilmezliğe ve diğer felâketlere son vermek gibi global sorunların üstesinden gelemeyeceğiz. Ve nihayet, nükleer tehdidi ve militarizmi bertaraf edemeyeceğiz.

21. yüzyılın eşiğinde global örnekler üzerinde vardığımız sonuçlar bunlardır.

Nihai gerçeği beyan ediyor olmak arzu edeceğimiz en son şey. Ne ki geçmişin ve bugünün gerçekliklerinin köklü analizi bizi şu sonuca götürüyor: Eğer global uygarlık, belki de evrendeki tek uygarlık, yaşamaya devam edecekse, çok sayıdaki merkezkaç gücün üzerinde evrensel düşüncenin üstünlüğü için ortak arayışımızda tam da bu adımları atmalıyız.

Yurtiçinde bazı insanlar ve Batılı partnerlerimizden bazıları bu görüşlerin romantizm koktuğunu ve global kamuoyunun olgunluğu ve potansiyelini abarttığını düşünüyorlar.

Ama ben bu görüşlerin gerçekçi olduğuna inanıyorum.

Dünyada bizi bir yolunu bulup barış çağına girmeye teşvik eden güçler şimdiden ortaya çıkmış bulunuyor. Uluslar ve geniş sosyal tabakalar iyileşmeler görmeyi gerçekten hararetle arzuluyorlar. İşbirliğini öğrenmek istiyorlar.

Eğilim kimi zaman hayret verecek denli güçlü. En önemlisi, kamuoyunun bu düşüncesinin güçlü bir politikaya dönüşüyor olması.

Felsefi yaklaşımlarda ve siyasi ilişkilerde bir değişiklik devletler arasında, global ölçekte objektif süreçlere dayanan yeni ilişkilerin kurulması çabalarına güçlü bir ivme verilmesinin ciddi bir ön şartıdır.

Faaliyetleri bir zamanlar Soğuk Savaş'la, hatta bu savaşın doruklarıyla birleşen politikacılar tarafından dahi benzeri sonuçlara varılıyor. Klişeleri ve o zamanın tecrübesini reddetmek herkesten çok özellikle onlara zor geliyor.

Ve onlar dahi böyle bir dönüş yapıyorlarsa, o zaman yeni kuşakların görünmesiyle birlikte daha fazla fırsatın ortaya çıkması sözkonusudur.

Özetle, barışçı bir dönem gerektiğine dair anlayış gelişiyor ve hakim bir eğilime dönüşüyor. Neticede, uluslararası durumu iyileştirme ve silahsızlanma alanlarında ilk gerçek adımları atmak mümkün oldu.

Pratikte yapmamız gereken nedir? Şimdiye kadar edindiğimiz kazanımlardan vazgeçmememiz ve ortak çabalarla yakın yıllarda kazandığımız olumlu olan her şeyi daha ileri götürmemiz doğal ve makul olacaktır.

Nükleer, konvansiyonel ve kimyasal silahlar sorunlarıyla ilgili görüşmeler sürecini ve bölgesel çatışmaları sona erdirmek üzere siyasi yaklaşımlar aranışını kastediyorum.

Elbette bu en başta siyasi diyalog açısından sözkonusu. Tarafları karşı karşıya getirmeyi değil, problemlerin özünü hedefleyecek suçlamalar yerine yapıcı değerlendirmelerin değiş-tokuşunu ifade edecek daha yoğun ve açık diyalogdan söz ediyorum. Görüşme süreci siyasi diyalog olmaksızın daha ileri gitmeyecektir.

Yakın ve daha uzak gelecek açısından, daha çok, iyimser beklentilerin varolduğunu görüyoruz.

ABD ile ilişkilerimizde yer alan değişikliklere bakın. Karşılıklı anlayış tedricen gelişmeye başladı, siyasette onlar olmaksızın ilerlemenin çok güç olduğu güven unsurları belirdi.

Böylesi unsurlar Avrupa'da daha da belirgin. Helsinki süreci büyük bir süreç. Kanımca geçerliğini hâlâ koruyor. Korunması ve yeni koşullar gözönünde tutularak, felsefi, siyasi ve pratik tüm yönleriyle geliştirilmesi gerekiyor.

Günün gerçeklikleri o ki, uluslararası sürecin normal ve yapıcı gelişimini temin etmekte olan diyalog tüm ülkelerin ve bölgelerin, Hindistan, Çin, Japonya ve Brezilya gibi başlıca güçlerin ve büyük, orta, küçük diğer hepsinin sürekli ve gayretli katılımını gerektiriyor.

Siyasi diyalogu daha dinamik ve anlamlı hale getirmekten uluslararası havayı iyileştirmek için gerekli siyasi ön şartları pekiştirmekten yanayım. Bu, bir çok problemin pratik çözümünü de kolaylaştıracaktır. Güç bir görevdir ama takip etmemiz gereken yol budur.

Daha büyük dünya birliğine yönelik çabada herkes yer almalıdır.

Dünyada dayanışmayı, istikrarı sağlamanın ve uluslararası ilişkilere dinamik bir karakter vermenin yollarını bulma sorununun öne çıkmakta bulunduğu bir dönüm noktasına tanık olduğumuz şu sırada bu özellikle önemlidir.

Bunun yanısıra, yabancı devlet adamı ve politikacılarla görüşmelerimde —ki onlarla 200'den fazla görüşmem oldu—, onların bu dönüm noktası denebilecek aşamada kendilerini arasıra dünya siyasetinin ana sorunlarından çeşitli nedenlerle sanki uzaklaşmış bulmaları gerçeğinden ötürü rahatsızlık duyduklarını hissettiğim zamanlar oldu...

Farklı da olsa bir ve aynı uygarlığın parçalarıysak, modern dünyanın karşılıklı bağımlılığının bilincindeysek, bu anlayış kendisini uluslararası ilişkileri ahenkleştirmek üzere hem siyasi, hem pratik çabalarda artan ölçüde göstermelidir... Zamanımız ve modern dünyanın gerçekliklerinin diyalogu ve görüşme sürecini uluslararası kılmak girişiminde bulunmayı gerektirdiğine şüphem yok.

Yakın zamanlarda hız kazanmakta olan global süreçleri inceleyerek ve dünya siyasetinde yer alarak vardığımız ana ve genel sonuç budur." ■

ÇAĞATAY ANADOL:

(Baştarafı 6. sayfada)

seslilik çerçevesinde çalışan, yığınsal hitap kabiliyeti yüksek bir partiye erişilmiş olunur.

Hem unutmayalım ki, birleşme demek, birleşenlerin tüm mensuplarının birlik içinde kaynaşmaları demektir. Bunun günümüz şartlarındaki rasyoneli yığınsal bir partidir. Bu hedefe erişilmediği sürece birleşmelerin kağıt üzerinde ifade ettiği bütünün etkili bir siyasi faaliyet yürütmesi imkansızdır.

3. *Bu amaca yönelik olarak, Marksist solun birliği hangi türde programatik hedefler üzerinde yükseltilebilir? TBKP deneyinin bu konuda düşündürdükleri nelerdir?*

□ Çok geniş katılımlı ve derin bir tartışma öneriyor yukarıda anlattığım model. Ve modelin kendisi bence hareketin zenginliğinin programa aktarılmasına olanak veriyor. Böyle bir model, onu elbirliğiyle oluşturma girişimine katılan tüm Marksistlerin yaratıcı çalışmalarıyla kendi programını hazırlayacaktır. Marksist bir partinin programı üzerinde hareketimiz bir hayli tecrübelidir. Dolayısıyla varolan programların yasal parti girişimi çerçevesinde tartışılıp değerlendirilmeleri pekâla mümkündür. Ancak ben esas olarak sosyalizmi hedefleyen, köklü anti-emperyalist, anti-monopol, anti-şoven ve demokratik dönüşümler için partinin önderliğinde emekçi halkın iktidarını öngören bu devrimci hedefe varılması için kapsamlı bir demokrasi programıyla emekçi iktidarı programını takviye eden bir programatik çerçevenin oluşturulmasında genel bir konsensusun sağlanacağı kanısındayım. "Programatik istemler" konusundaki TBKP deneyimine gelince... Şimdilik "TBKP Program Tasarısı"nın Marksist Sol içinde bir hayli tepkiyle karşılandığına işaret etmekle yetiniyorum.

4. *Bu girişimin, uzun erimli sonuçları açısından, demokrasi savaşımı üzerindeki olası etkileri ne olabilir?*

□ Ben sorularınıza cevap verirken hep kendi modelimin üzerinde yürüyorum. Ve diyorum ki, eğer Türkiye işçi sınıfı siyasi hareketinin birliği sorunu tam ve nihai biçimde çözülürse önünde büyük perspektifler açılacaktır. Türkiye'nin kapitalist Avrupa'nın orta ve kuzey kesimlerine değil, güney kesimlerine daha çok benzediğini düşünüyorum. Ve güneyde işçi sınıfı siyasi hareketinin genellikle ikinci veya üçüncü parti konumlarına ulaşan bir etkinlik içinde bulunduklarını tespit ediyorum. Büyük ve güçlü bir sınıf hareketine, onun mücadelesiyle kazanılmış bir demokrasiye ulaşmanın, sosyalizm ufkunun daha geniş kesimleri sarmasını gerçekleştirmenin, en geniş birlikten yola çıkan bir yürüyüşle mümkün olacağına inanıyorum. Çünkü birlik, hareketin niceliğini, ilk birikimini biraraya getirecektir. Çünkü birlik, hareketin zenginliğinin hareketin önüne geçirilmesini sağlayacaktır. Ancak bu nicelik ve bu zenginlik, kitlelerle sıcak ama ilkelere sadakate dayanan bağlar kurmanın yollarını açacak politikaları üretebilecektir. Buna yüreketen inanıyorum.

Böylece sorularınızı yanıtlamış olduğumu sanıyorum. Ama eklemek istediğim bir şey daha var. Bana ilettiğiniz soru kağıdında soruşturmanın iletilmiş olduğu kişilerin adları yazılı. Ve bunların arasında Doğu Perinçek de bulunuyor. Bunu eleştiriyorum. Perinçek, Sovyetler Birliği'ni 'Amerikan emperyalizminden daha tehlikeli, sosyal emperyalist' bir ülke olarak ilân eden, bununla yetinmeyip bu ülkede 'Hitler türü bir faşizmin' varolduğunu söyleyen ve giderek de Türkiye'nin kimi bilimsel sosyalistlerini yönettiği aydınlık gazetesinde 'Rus emperyalizminin 5. kolu' olarak isim isim yayınlayan hareketin birinci adamıdır. Bazı şeylerin özeleştirisi başlıca siyasi sorumluları için yoktur. 1970'li yıllarda yüzlerce, binlerce genç insan 'eğer Lenin'in şanlı Ekim Devrimi'ni gerçekleştirdiği ülke de emperyalist ve faşist bir ülkeye dönüşebiliyorsa, sosyalizmin dünyada bir perspektifi yoktur' diye düşünmüş, yılmış ve mücadeleden çekilmiştir. Bu bir likidasyondur. Bunun, siyasi sorumluları için özeleştirisi yoktur ve üstelik SAÇAK dergisinin Eylül 1988 tarihli sayısındaki konuşmasında Perinçek görüşlerini sürdürdüğünü ilân etmektedir.

Sosyalist mücadelede "dün dündür, bu gün bu gündür" olmaz. Sosyalist mücadele, olumluyu olumsuzdan ayıra ayıra sağlam gelenekler yaratan, sosyalist insan tipini geliştiren bir mücadeledir. Bu hiç unutulmamalıdır. ■

1989, ZOR YIL

(3. sayfadan devam)

değil, yolsuzluk, rüşvet, hayali ihracat, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı gibi en kirli işlerle bir başka iflas halindedir.

Artık bu gibi olgular o denli vakayı âdiyeden sayılmaktadır ki, —ve ne yazık ki—, kamuoyu da bunları kanıksamıştır, benimsemese bile kanıksamıştır.

Ne var ki, kamuoyunun benimsediği bir yan da vardır. Örneğin trafik hatalarında sürücülere para cezasının yanında puan cezası verme uygulamasının ilk gününde sürücülerle yapılan röportajlarda, sürücüler "bu uygulama rüşveti artırmaktan başka bir işe yaramayacak" demektedirler. Hatta bunlardan bir taksi şoförü onca yıllık tecrübesiyle "böylece trafik polislerine yeni bir ek gelir kapısı daha açılmış oldu" diye gerçeği olanca açıklığıyla söyleyebilmektedir. Gazeteler de bu sözleri yayınlamaktadır. Bir başka ülkede olsa, bir yurttaş böyle düşünse bile, "bana tazminat davası açarlar ve kazanırlar" diye hiç değilse adını vermekten kaçınır. Yazıişleri müdürü tazminat ödeyemem diye böyle bir demeci yayınlamaktan kaçınır. Ama rüşvet almak öylesine yaygındır ve halk rüşvet vermeye öylesine alışmıştır ki, hükümetin bu yoldan trafik polislerinin gelirlerini artırdığını herkes bilmektedir.

Neresinden bakarsanız bakınız rejim de, ekonomisi de tam anlamıyla paçavralaşmıştır.

1989 yılı zor yıl olacaktır. Bu doğru. Sermaye çevreleri için olacaktır, Özal ve hükümeti için olacaktır, ama herkesten fazla geniş çalışan yığınlar için zor olacaktır. Sonuçta çile çeken, sermayenin de rejiminin de yüküne katlanmak zorunda kalan onlar olacaktır. ■

KAYA ERDEM OLAYI

(Baştarafı 1. sayfada)

mıştır. MİT'in başbakan yardımcısının telefonlarını dinlediğinin açıklanması yeni bir skandal niteliğindedir, ama bu olay adı geçen kurumun zaten marifetleri arasındadır. 12 Mart sırasında Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın, kimlerle, özellikle hangi generallerle irtibatta olduğunu ve bu ilişkilerin mahiyetini, seyrini günü gününe izlemek için Cumhurbaşkanı'nın telefonlarının bile MİT'çe dinlendiğinin daha sonraları ortaya çıktığını, gene, geçen yılki MİT raporu olayında, aynı kuruluşun, Birinci Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanı'nın, dahası da, Genelkurmay Başkanı'nın da telefonlarını dinlediğinin anlaşıldığını hatırlarsak, yani ordunun kontrolündeki MİT'in, bizzat ordunun içinden sivrilip en tepe noktalara gelmiş kişilere bile kuşkuyla baktığını, kendisini onların ve makamlarının üstünde gördüğünü gözönüne alırsak, sivil bürokrasiden süzülüp gelmiş, yarı teknisyen, yarı politikacı bir başbakan yardımcısının telefonlarının dinlenmesinde hiç de şaşılacak bir şey yoktur. Bu nedenle, Kaya Erdem'in telefonlarının dinlendiğinin anlaşılması sadece ve sadece bu devletin nasıl bir devlet olduğunu, onun en etkili ve yetkili kurumunun, daha doğrusu "asli sahibi"nin kim olduğunu bir kez daha sergileyen yeni bir kanıt niteliğindedir.

Kaya Erdem olayını başka gelişmeler izleyecektir. Özal'ın şu anda yapmaya çalıştığı, elinden kaçmakta olan dizginleri toparlamaktır. Bunun için herşeyi göze almıştır. Fakat gelişmeleri yeniden kendi kontrolüne almak, her istediği şeyi maniple edebilmek, ülkenin siyasal aktüalitesini istediği şekilde belirlemek Özal için artık eskisi kadar kolay değildir. Önümüzdeki aylar buna tanıklık edecektir.

Kaya Erdem'in ve yanındaki geleneksel üst düzey bürokratlarının başını yiyen ekibin Amerikan yetiştirmesi olması, basında bu kişilerin "aile meclisi"nce atandığının yazılması —mahdum beyin Amerika'dan kalma arkadaşları olduklarının belirtilmesi—, Semra Hanım'ın da yetkili demeçler vermeye kalkışması, Özal'ın hilebazlığının bu olayda da kendini göstermesi vb. gibi çeşitli faktörler basında Kaya Erdem lehine bir çeşit sempati yaratılmasına yol açmış ve Kaya Erdem Özal ve aliesinin kadrine uğramış, mağdur, onurlu bir adam kimliğinde kamuoyunun karşısına çıkmıştır. Oysa Özal karaçalısına bakıp Özal yönetimi arasında tek tük yeşil ağaçların bulunduğunu sanmak abestir. Unutmamak gerekir ki çalılıkta ağaç yetişmez. Özal karaçalıysa, yönetimi bir çalılıktır, çalıların renklerinin az karadan en karaya doğru rengârenk (!) değişmesi hiç de önemli değildir. Hele hele Kaya Erdem sözkonusu olduğunda, adam Özal tarafından harcandı diye günahlarından arınıp pir ü pâk sayılmaz.

Zira, 12 Eylül askeri darbesi yapılıp da ekonominin patronluğu Özal'a verildiğinde, Kaya Erdem onun sağ kolu olarak görev almıştır. Haziran 1982'de Kastelli'nin yurdışına kaçmasıyla bankerler olayı patlak verdiğinde önce Kaya Erdem istifa etmiş, arkasından Özal istifa ettiğinde kimileri bunu "Özal'ın vefakârlığı" diye tanıtmıştır. Bir yıl sonra partiler panayırı açıldığında Özal'ın istifasındaki hesap anlaşılmıştır. Derken, Özal ANAP'ı kurmak için Evren'den izin almaya gittiğinde Kaya Erdem'i de partiye alabilmek için ricada bulunmuştur. Böylece ikisi ANAP'ı birlikte kurmuşlar ve bugüne değin birlikte gelmişlerdir. Bu demektir ki, 12 Eyül rejiminin halka kan kusturan tüm ekonomi politikaları boyunca, Özal'la Erdem kolkola olmuşlardır.

Şimdi ise Özal onu harcadı diye Kaya Erdem bugüne değin Özal'la birlikte işlediği suçlardan arınmaz. Bu olay olsa olsa, rejimin ve onun arkasındaki dış ve iç- çevrelerin kendi en muteber adamlarını bile kullanıp kullanıp günün birinde nasıl kaldırıp atabileceklerinin yeni bir örneği olabilir.

Kaya Erdem'in şimdi en iyi gördüğü gerçek sanırız budur. Fakat bu, kullanılan her kişinin kaderidir. Hiç bir istisnası olduğu da sanılmamalıdır.

Turgut Özal dahil... ■

"KİTLESEL YASAL PARTİ"

(5. sayfadan devam)

olan kolektif iş görme bilincinin bir **alışkanlık** haline getirilmesidir. Tabii bu, bireylerin eşdeğer otomatlar olduğu anlamına hiç gelmez. Farklı kapasite ve yeteneklerin azami ölçüde değerlendirilip, kolektivite içinde uyumlaştırılması esastır. Bu da parti içi demokrasinin işletilmesiyle, yani herkesin göreve seçimle gelmesiyle sağlanır.

TBKP liderlerinin dönmesini ve yargılanmalarını nasıl karşılıyorsunuz? Siz ne zaman dönmeyi düşünüyorsunuz?

Sargın ve Kutlu'nun dönüşleri, üzerinde yeterince çalışılmamış ve aceleye gelmiş bir politikanın sonucu gibi gözüküyor. Konu sadece TBKP'yi değil tüm solcuları, hatta 141-142'den başı derde girmiş ve girecek demokratları ilgilendirdiği, dolayısıyla elbirliğiyle ele alınması en doğru olduğu halde onlar kimseye danışmadan, programı dahi belirlenmiş kendi partilerini, TBKP'yi yasal olarak kurmak gerekçesiyle döndüler. Bu geniş görüşlü bir tutum sayılamaz. Ayrıca o günlerde siyasi göçmenlerin dönüşü kamuoyunu çok meşgul eden konulardan birisiydi. Kutlu ve Sargın'ın dönüşlerinden sonra başlarına gelenler siyasi mülteci kitlesinin cesaretini kırdı. Böylece iki kişinin vakitsiz dönüşü, kitlesel dönüşü olumsuz yönde etkiledi.

Tabii madalyonun öbür yüzü de var. Sargın ve Kutlu demokratik bir hakkın kullanılarak kazanılması için işkence ve hapsi göze aldılar. Böylece düşünce ve örgütlenme özgürlüğü üzerindeki yasakların kaldırılması mücadelesine hizmet ettiler, 141 ve 142'nin kaldırılması meselesinin kamuoyunda devamlı tartışılmasına ve canlı tutulmasına katkıda bulundular.

Birleşmenin gerçekleşmesinden sonra, partinin isminin değiştirilmesi düşünülüyor mu?

Bu konu da henüz gündeme gelmiş değil. Ancak birleşik bir partinin isminin onun bileşenlerinden farklı ve **yeni** bir isim olmasından daha doğal ne olabilir ki? ■

Bağımsız Filistin Devleti

Filistin Ulusal Konseyi'nin Kasım ayı içerisinde toplanan olağanüstü 19. Oturumu'nda, diğer adıyla **intifada** oturumunda bağımsız Filistin devleti ilân edildi. Sürgündeki parlamento niteliğindeki Ulusal Konsey'in kabul ettiği bağımsızlık deklerasyonuna göre, Filistin devletinin kurulması, BM'nin 1947 tarihli Filistin'de bir Arap, bir de Yahudi devleti kurulmasını öngören 181 sayılı kararına dayanıyor.

Bağımsızlık ilanı Filistin halkının mücadelesinde tarihi bir karar niteliği taşıyor ve bir dönüm noktasını oluşturuyor. İşgal altındaki topraklarda ve sürgünde yaşamaya zorlanan tüm Filistinlileri kucaklayacak, kendisine ve diğer ülkelere karşı tehdit, şiddet ve terörü reddeden barışçı bir devletin kurulmaesı karar altına alınmış bulunuyor.

Varılan aşama hiç kuşkusuz 1987 Aralık'ından bu yana işgal altındaki Filistin topraklarında aralıksız süren ve **intifada** olarak adlandırılan halk ayaklanmasının somut sonucudur. İşgal altındaki topraklarda toplumun en geniş kesimlerini ulusal çıkarlar temelinde biraraya getiren, siyasi mücadeleye aktif ve örgütlü biçimde katan ayaklanma, Filistin sorununun çözümü yönünde adımları hızlandırdı. İntifadanın İsrail yönetiminin öteden beri sürdürdüğü Filistin alehtarı propagandayı önemli ölçüde etkisizleştirdiği ve sorunun uluslararası çözümüne doğru adımları hızlandırdığı açıkça görülüyor. **İntifada** anayurt topraklarında verilen mücadelenin belirleyiciliğinin altını çizmiş oldu.

Bağımsızlık kararı tarihi önemde bir karar olmakla birlikte, bir devletin kuruluşu henüz sözkonusu değil. Böyle bir kuruluş öncelikle İsrail işgalinin son bulmasını ve Filistinliler'in bu topraklar üzerinde kendi yönetimlerini kurmaları yönünde daha çetin mücadeleleri gerektiriyor. Bu koşullarda bağımsızlık ilânı daha çok diplomatik alanda ve uluslararası ilişkiler açısından gerekli ve etkili oldu.

Ulusal Konsey'in bağımsızlık kararını tanıyan ülkelerin sayısının artması, daha düne kadar "terörist" denilen FKÖ'nün B.Avrupa ve Amerikan yönetimlerince resmen tanınmaya başlanması bunu doğruluyor. Kuşkusuz mesele Filistin halkının yegâne ve meşru temsilcisi FKÖ'nün işgal altındaki topraklarda verilen mücadeleden bulduğu güçle doğrudan ilgilidir. Bağımsızlık ilânı da meşruiyetini doğrudan doğruya bu mücadeleden almaktadır. Yoksa ne Ulusal Konsey birdenbire böyle bir karar alma durumundaydı, ne de böyle bir karar bu denli uluslararası desteğe sahip olurdu. Filistin kurtuluş savaşçılarının anayurt toprakları dışında, komşu ülkelerde üstlenerek yürüttükleri silahlı mücadelenin tek başına Filistin davasını zafere ulaştıramayacağı, bunun ancak ve ancak anayurtta derin, yaygın ve sonuç alıcı çalışmalar sonucu kitlelerin ayaklanmasıyla mümkün olduğu açık seçik yaşandı ve görüldü. İşte **intifada** ile sözkonusu olan, Filistin ulusal kurtuluş savaşının asli gücünün, yani anayurtta ve siyonist boyunduruk altında yaşayan milyonlarca Filistinlinin topyekün hareketidir. Bağımsızlık ilânını diplomatik adım olmaktan çıkarıp ete kemiğe büründürecek olan da bu mücadelenin başarısı olacaktır. Siyonizmin zulmü ve gaddarlığı ne denli sınır tanımaz olursa olsun, uyanmış, bilinçlenmiş, siyasi olarak örgütlenmiş bir ulusu, ayaklanmış bir halkı hiçbir güç durduramaz. Bağımsızlık ilânının güvencesi de burada yatmaktadır.

Aslında bugünkü durumda, yani devletin bir yönetim olarak üzerinde şekilleneceği toprak temelinden yoksun olduğu sürece bağımsızlık ilânı pratikte bir devlet kuruluşunun değil, olsa olsa bir sürgün hükümeti oluşumunu gündeme getirmektedir.

Filistin halkının on yıllardır nice evladının canı ve nice ağır kayıplar pahasına savunduğu self-determinasyon hakkının fiilen hayata geçirilmesi, bağımsızlık ilânının siyasi ve diplomatik bir adımın ötesinde bu hakkın ifadesi olarak somutlanmasını gerektiriyor. Filistin Ulusal Konseyi'nin kabul ettiği barışçı geçiş programı, BM'nin 242 ve 338 sayılı kararları temelinde Filistin halkının self-determinasyon hakkı dahil tüm hakları tanınarak bir uluslararası konferans toplanmasını; FKÖ'nün de taraf olacağı bu konferans bölgede barış ve güvenlik için kalıcı bir çözüm üzerinde çalışırken, İsrail'in 1967'de işgal ettiği topraklardan çekilmesini; bu topraklarda süregelen tüm önlem ve uygulamaların derhal son bulmasını; işgalin kalkacağı topraklarda denetimin BM tarafından sağlanmasını; mülteciler sorununun ilgili BM kararları çerçevesinde çözümlenmesini; Filistin'in kutsal yerlerinde din ve inanç özgürlüğünün güvence altına alınmasını; BM Güvenlik Konseyi'nin bölgede Filistin devleti dahil tüm ülkelerin barış ve güvenliği ile ilgili önlemler almasını öngörüyor.

Mücadelenin bu dönüm noktasında bağımsız Filistin devletini, yine **intifada**'nın taşları örecektir. ■

kitle YAZIŞMA ADRESİ: Postfach 10 13 46 • 4100 Duisburg 1 • F.Almanya • Fiyatı: 50 T.L.